

Міністерство освіти і науки України
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
Факультет обліку і фінансів
Кафедра обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною
безпекою

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
В ЕКЗАМЕНАЦІЙНІЙ КОМІСІЇ:

Завідувач кафедри,
д.держ.упр., проф.
_____ Ігор ПРИХОДЬКО
« ____ » _____ 20__ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на тему: «Удосконалення механізму забезпечення економічної безпеки
аграрного підприємства»

Освітньо-професійна програма «Управління фінансово-економічною
безпекою»
Спеціальність 073 «Менеджмент»
Ступінь вищої освіти: Магістр

Здобувач

Безкоровайний М.К.

Науковий керівник,
д.держ.упр., професор_____

Васільєва Л.М.

науковий ступінь, посада

Дніпро – 2023

ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет: Обліку і фінансів

Кафедра: Обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною безпекою

Освітньо-професійна програма: «Управління фінансово-економічною безпекою»

Спеціальність: 073 «Менеджмент»

Ступінь вищої освіти: Магістр

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. кафедри _____

« _____ » _____ 202__ р.

ЗАВДАННЯ

на підготовку кваліфікаційної роботи

Безкоровайному Максиму Костянтиновичу

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: «Удосконалення механізму забезпечення економічної безпеки аграрного підприємства»

Науковий керівник: Васильєва Леся Миколаївна, д.держ.упр., професор _____
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом по ДДАЕУ від «30» листопада 2022 року № 3411

2. Термін подання здобувачем роботи: _____

3. Вихідні дані до роботи: навчально-методична література, нормативно-правові акти, пов'язані з темою роботи, річні звіти, дані аналітичного та синтетичного обліку СТОВ «Луговське».

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)

1. Теоретичні основи механізму забезпечення економічної безпеки аграрного підприємства.

2. Механізм забезпечення економічної безпеки на підприємстві. 3. Удосконалення механізму забезпечення економічної безпеки аграрного підприємства.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

Компоненти управління ризиками підприємства. Оцінка капіталу СТОВ «Луговське». Схема областей економічної безпеки СТОВ «Луговське». Елементи які формують джерела загроз економічної безпеки підприємства. Концептуальна модель забезпечення економічної безпеки підприємства. Механізми забезпечення економічної безпеки підприємства. Етапи впровадження системи управління ризиками підприємства.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання _____ Жовтень 2022 _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1	Теоретичні основи механізму забезпечення економічної безпеки аграрного підприємства	Жовтень 2022	
2	Механізм забезпечення економічної безпеки на підприємстві	Листопад 2022	
3	проаналізувати фінансово-економічну характеристику підприємства та охарактеризувати роботу служби економічної безпеки підприємства та оцінка її стану за окремими складовими	Грудень 2022	
4	Удосконалення механізму забезпечення економічної безпеки аграрного підприємства	Січень 2023	
5	Вступ. Висновки і пропозиції. Оформлення кваліфікаційної роботи	Лютий 2023	

Здобувач _____
(підпис)

Безкоровайний М.К.
(прізвище та ініціали)

Науковий керівник _____
(підпис)

Васільєва Л.М.
(прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

РЕФЕРАТ	4
ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА	8
1.1. Базові наукові підходи до вивчення питань економічної безпеки	8
1.2. Економічна незахищеність та гарантія доходу підприємства в контексті забезпечення його економічної безпеки	12
1.3. Управління ризиками як елемент механізму забезпечення економічної безпеки підприємства	15
Висновки до першого розділу	21
РОЗДІЛ 2. МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ НА ПІДПРИЄМСТВІ	22
2.1. Фінансово-економічна характеристика СТОВ «Луговське»	22
2.2. Характеристика роботи служби економічної безпеки підприємства та оцінка її стану за окремими складовими	27
2.3. Особливості забезпечення економічної безпеки СТОВ «Луговське»	31
Висновки до другого розділу	36
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА	38
3.1. Концептуальна модель забезпечення економічної безпеки підприємства	38
3.2. Культура управління ризиками підприємства в контексті забезпечення його економічної безпеки	42
3.3. Формування конкурентної стратегії підприємства як основа його безпеки	48
Висновки до третього розділу	53
ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ	55
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	58
ДОДАТКИ	63

РЕФЕРАТ

Тема «Удосконалення механізму забезпечення економічної безпеки аграрного підприємства»

Кваліфікаційна робота складається з вступу, трьох розділів, висновків та пропозицій, додатків, списку використаних джерел 50 найменувань, містить 1 таблицю, 12 рисунків, 6 додатків. Основний зміст дипломної роботи викладено на 57 сторінках друкованого тексту

Об'єктом дослідження є механізм забезпечення економічної безпеки.

Предмет дослідження - теоретичні та практичні підходи до механізму забезпечення економічної безпеки аграрного підприємства.

Методи дослідження. Теоретико-методична побудована на фундаментальних засадах, категоріальному апараті теорії економічної безпеки, концепціях, методах забезпечення економічної безпеки підприємства. Як спеціальні методи дослідження використовувалися методи класифікації, узагальнення, порівняльної оцінки, що дозволяють аргументувати ключові результати кваліфікаційної роботи.

Узагальнено теоретичні основи механізму забезпечення економічної безпеки аграрного підприємства. Проаналізовано фінансово-економічну характеристику підприємства та охарактеризовано роботу служби економічної безпеки підприємства та оцінка її стану за окремими складовими. Розглянуто особливості забезпечення економічної безпеки СТОВ «Луговське». Запропоновано методичний підхід до розробки концептуальної моделі забезпечення економічної безпеки підприємства. Визначити процедуру управління ризиками підприємства в контексті забезпечення його економічної безпеки. Сформовано алгоритм конкурентної стратегії підприємства як основи його безпеки.

Результати використані СТОВ «Луговське» Солонянського району Дніпропетровської області.

Ключові слова

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ІНСТРУМЕНТ, МЕХАНІЗМ, ПІДПРИЄМСТВО, РОЗВИТОК, УПРАВЛІННЯ, ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА.

Keywords

SECURITY, TOOL, MECHANISM, ENTERPRISE, DEVELOPMENT, MANAGEMENT, ECONOMIC SECURITY.

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Якщо суб'єкт господарювання хоче бути успішним на ринку, він повинен постійно контролювати, аналізувати та оцінювати свою діяльність, розвиток і, не в останню чергу, результати діяльності. Відповідно до цього підприємство повинно вміти аналізувати загрози, які постають перед підприємством. Виходячи з цього підприємство може краще підготуватися до ситуації, що змінилася, і адаптувати до неї свої рішення. Відмітимо, що в процесі діяльності будь-якого підприємства залежно від того, чим займається підприємство забезпечення економічної безпеки підприємства може зазнавати певної трансформації.

Основи забезпечення економічної безпеки на підприємстві, його теоретичні та методичні аспекти висвітлювали у своїх працях науковців, а саме: Амоша О.І., Ареф'єва О.В., Вербицька Г.Л., Вітлінський В.В., Гбур З.В., Горго І.О., Орлик О.В., Соломіна Г.В., Судакова О.І., Цвігун Т.В. та ін. Незважаючи на те, що дане питання широко висвітлюється в науковому колі все ж залишаються питання, які недостатньо висвітлені. Це і спричинило вибір теми, цілей і завдань кваліфікаційної роботи.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є дослідження теоретичних та практичних основ механізму забезпечення економічної безпеки підприємства.

Досягнення поставленої мети вимагало вирішення наступних завдань:

- узагальнити теоретичні основи механізму забезпечення економічної безпеки аграрного підприємства;
- проаналізувати фінансово-економічну характеристику підприємства та охарактеризувати роботу служби економічної безпеки підприємства та оцінка її стану за окремими складовими;
- розглянути особливості забезпечення економічної безпеки СТОВ «Луговське»;

– запропонувати методичний підхід до розробки концептуальної моделі забезпечення економічної безпеки підприємства;

– визначити процедуру управління ризиками підприємства в контексті забезпечення його економічної безпеки;

– сформулювати алгоритм конкурентної стратегії підприємства як основи його безпеки.

Об’єктом дослідження є механізм забезпечення економічної безпеки.

Предмет дослідження - теоретичні та практичні підходи до механізму забезпечення економічної безпеки аграрного підприємства.

Методи дослідження. Теоретико-методична побудована на теоретичних підходах, категоріальному апараті теорії економічних вчень щодо забезпечення економічної безпеки підприємства. Як спеціальні методи дослідження використовувалися методи класифікації, узагальнення та групування, аналізу та синтезу, що дозволили відобразити результати кваліфікаційної роботи.

Інформаційною базою кваліфікаційної роботи стали періодичні видання, наукові праці, інтернет-ресурси з питань механізму забезпечення економічної безпеки підприємства, дані річної звітності досліджуваного підприємства.

Наукова новизна одержаних результатів:

удосконалено:

- методичний підхід щодо розробки концептуальної моделі забезпечення економічної безпеки підприємства, який передбачає набір політик, стратегій, процедур, способів і функцій, які пов’язані із забезпеченням безпеки підприємства;

набуло подальшого розвитку:

- понятійно-категоріальний апарат щодо дефініції «управління економічною безпекою підприємства» це прийняття рішення щодо цілей безпеки організаційної системи, щодо шляхів і засобів уникнення несприятливих впливів, що надходять із зовнішнього середовища чи самої

організаційної системи та зменшення їх шкідливого впливу;

- процес формування конкурентної стратегії включає наступні основні блоки: цільовий, аналітичний, прогнозний та плановий, блок безпосереднього формування стратегії та її реалізації

- запропоновані етапи впровадження системи управління ризиками підприємства, а саме: встановлення основи управління ризиками; ідентифікація та оцінка ризиків; вимірювання ризику та звітування; зменшення ризиків та управління ними.

Апробація одержаних результатів. Основні теоретичні положення і практичні результати дипломного дослідження доповідались та обговорювались на міжнародній науково-практичній конференції: «Забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки: проблеми, пріоритети, перспективи» (м. Дніпро, 2022 р.).

Кваліфікаційна робота складається з вступу, трьох розділів, висновків та пропозицій, додатків, списку використаних джерел 50 найменувань, містить 1 таблицю, 12 рисунків, 6 додатків. Основний зміст дипломної роботи викладено на 57 сторінках друкованого тексту.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Базові наукові підходи до вивчення питань економічної безпеки

Перші трактування поняття «безпека» можна знайти в античних джерелах. У давньогрецькій мові відповідний термін (ἀσφάλεια) походить від прикметника ἀσφαλής – непохитний, міцний, надійний, вірний [8]. Його англійський еквівалент (security) походить від латинського словосполучення sine cura – без піклування і має ряд значень: свобода від загрози, захист, охорона, стійкість, надійність, впевненість, гарантія, забезпечення, цінний папір [20]. У Сучасному тлумачному словнику української мови безпека характеризується як: відсутність небезпеки; умови, за яких не загрожує небезпека; попередження небезпеки [24].

Цвігун Т.В. наголошує, що при формуванні системи економічної безпеки потрібне забезпечення конкурентних переваг, зумовлених відповідністю організаційної структури та фінансового, матеріального, кадрового потенціалів організації її стратегічним завданням та цілям [46].

На думку Утенкова К., економічна безпека підприємства – це система, що забезпечує оптимальне управління ресурсами та мобілізацію організації, націлена на забезпечення її стійкого функціонування, дієвого протистояння різноманітним негативним факторам середовища [44]. В іншому дослідженні економічна безпека підприємства характеризується як система захищеності законних та життєво важливих інтересів організації від загроз різної форми, яка забезпечує його стабільний розвиток згідно з встановленими цілями в умовах господарського ризику та конкуренції [12].

«Безпека це лише реакція або відповідь на певну загрозу, забезпечення входу чи супроводу окремих важливих особистостей» [22]. За словами Гапак

Н.М., Дочинець І.В. ... щоб зрозуміти, чи спроможні вони адаптувати організацію до змін чи ні, а також чи буде вона рости чи ні, необхідно розуміти рівень ризику, якому вона піддається [12].

Крім того, зростає зв'язок між підприємствами, а також зростає потреба в технічних знаннях всіх співробітників. Цей факт призводить до необхідності постійного навчання співробітників, зміни стратегії та методів планування, організація, керівництво та контроль у більшості бізнес-організацій. Такі зміни вони також неминуче впливають на сектор безпеки. Підприємства досягають високого рівня безпеки, якщо вони мають добре розвинене усвідомлення поточної ситуації та позитивно реагувати на зміни в керівництві та впливати на безпечну поведінку співробітників.

Сучасні виклики, з якими стикаються підприємства, варіюються від тероризму, з одного боку, і неконкурентоспроможності, з іншого. Будь-яка крайність може призвести до економічних втрат, втрати ринку, зниження довіри клієнтів тощо. Загрози реальні для людей, матеріального та нематеріального майна. Ці погрози треба визнати та на них реагувати.

Будь-які підприємства повинні адаптуватися до нової реальності стосовно викликів та шукати вирішення для нових загроз економічній безпеці або зміну феноменології старих загроз безпеці.

Невиконання цього може мати лише один результат, яким є крах підприємства, і успіх у бізнесі в сучасних умовах багато в чому залежить від умов забезпечення безпеки. Слід зазначити, що є галузі економіки, яким притаманна безпека. Так, серед інших, включають туризм і громадське харчування, трафік, інвестиції.

В сучасному світі більшість менеджерів розглядають підприємства не тільки як прибуткові чи ні, але цінність підприємства також зростає по відношенню до того, як довго і якою мірою підприємство досягає прибутковості. Саме тому в більшості підприємствах безпека вбачається у пріоритеті топ-менеджменту», а також важливість вищого керівництва. Усе це призводить до того, що потреба зростає включити безпеку та управління

ризиками в корпоративні стратегії.

На рис. 1.1 наведено складові економічної безпеки господарства:

Рис. 1.1. Складові економічної безпеки господарства

Дані елементи з метою забезпечення фінансово-економічної безпеки входять такі критерії:

- здатність отримувати прибуток, забезпечувати зростання активів і капіталізувати вкладений капітал – в цілому цей критерій вважається найважливішим, оскільки мета бізнесу є збільшення свого багатства.

- забезпечення платоспроможності підприємства – платоспроможність настільки ж важлива, як отримання власного прибутку. Якщо платоспроможність підприємства не забезпечена, здебільшого цей факт віщує

загибель бізнесу компанії.

Одними з основних користувачів даної інформації є власники та потенціал компаній (або справжніх) інвесторів. Результати економічного аналізу говорять інвесторам, чи варто їм інвестувати свій капітал у дану компанію, або не інвестувати. Вони також показують будь-яку оцінку вхідних даних капітал. Ця група орієнтована в першу чергу на прибутковість, стабільність, перспективність, прибутковість, ризикованість і повернення вкладу та збільшення вартості майна. Менеджери представляють групу інтересів, яка керує компанією і яка також відповідає за досягнення призначені цілі. Менеджери орієнтуються на прибутковість, платоспроможність і ліквідність компанії. Дані, надані економічним аналізом і бухгалтерським обліком, вони потім використовують для управління компанією і допомагати їм у прийнятті рішень.

Зазначимо, що поняття «управління економічною безпекою» з'явилося відносно недавно, тому можна сказати, що остаточного визначення досі немає. Тому сама концепція ще на стадії розробки. Проте можна виділити деякі визначення. Як стверджує Вербицька Г.Л. система управління економічною безпекою підприємства, крім фізичного та технічного захисту осіб, майна та операцій, повинна включати збір даних та оцінку ризиків, захист від пожежі, вибухів та аварій, захист та безпеку на робочому місці, а також створити основу для прийняття управлінських рішень, забезпечити доступ до конфіденційної інформації для вищого керівництва та встановити процеси та процедури захисту та безпеки даних [7]. Управління безпекою охоплює широкий спектр робіт і відрізняється від компанії до компанії. Це включає безпеку людей і майна, системи спостереження та сигналізації, захист під час передачі майна та цінностей, а також консультативні послуги, управління ризиками, захист даних, розслідування та завдання, пов'язані з кадровими ресурсами [14].

Отже, управління економічною безпекою підприємства це прийняття рішення щодо цілей безпеки організаційної системи, щодо шляхів і засобів

уникнення несприятливих впливів, що надходять із зовнішнього середовища чи самої організаційної системи та зменшення їх шкідливого впливу.

1.2. Економічна незахищеність та гарантія доходу підприємства в контексті забезпечення його економічної безпеки

Економічна безпека є важливою складовою заможності будь-якого підприємства. Без економічної безпеки підприємство втрачає будь-яке відчуття контролю над своїм життям [45]. Економічна безпека передбачає широкий спектр засобів захисту для забезпечення умов існування підприємства, щоб забезпечити справедливе соціальне середовище та гарну можливість ефективно працювати. Враховуючи те, що гарантування економічної безпеки для підприємств є бажаною метою для урядів, необхідно, щоб політики розуміли, які фактори сприяють економічній незахищеності.

Коротко кажучи, економічна незахищеність складається з кількох форм економічної невизначеності та ризику. Слід зазначити, що ризик і невизначеність тут не є синонімами. Ризик означає, коли підприємство усвідомлює той факт, що воно займається ризикованою поведінкою. У таких випадках ті, хто бере участь у ризикованій поведінці, зазвичай здатні розрахувати ступінь ризику.

Економічна безпека завжди була об'єктом дослідження дослідників різних дисциплін. Насправді ця тема цікавить і тих, хто займається гуманістичні предмети, такі як соціологія, історія, антропологія, психологія, і тих, хто має справу з науковими предметами, такими як фінанси, статистика тощо очевидно, що і економіка.

Цей інтерес, з одного боку, суто академічний, спрямований на дослідження яка динаміка призводить до станів і рухів безпеки та незахищеність; з іншого боку, це мотивується потребою в політиках знати про це, щоб мати картину, яка дозволяє їх реалізувати більш ефективна економічна

політика [47]. Тому в цьому сенсі можна спостерігати спільний та інтегрований інтерес з боку академічного та політичних світів, причому перший намагається забезпечити, шляхом дослідження, все більш сучасні та адекватні інструменти, які дозволяють мати повне уявлення про контекст, у якому його найбільш доречно використовувати певні ресурси.

Економічна безпека також є лише однією з двох сторін медалі, яка неминуче супроводжується її негативним значенням, а саме незахищеністю. Якщо перше нагадує ідею стабільності, добробуту, спокою і в певному сенсі, багатство, другий нагадує стан нестабільності, труднощів, подолання перешкод тощо. Економічну незахищеність сильно характеризує інституційна політична дискусія останнього десятиліття на Заході, особливо з тих пір коли фінансова криза, яка вразила переважно Європу та Сполучені Штати Америки між 2008 і 2011, і чий повільне реабсорбцію було знищено останнім часом, що розпочалося у 2020 році спричинена пандемією Covid-19 (яка натомість мала та все ще має глобальне поширення [34]).

Економічну безпеку дійсно можна розглядати як концепцію, тісно пов'язану з геопросторовим виміром та його своєрідне сприйняття. Концепція економічної безпеки підприємства постійно розвивається, тоді ми можемо розуміти економічну безпеку також як умову, що характеризується наявністю сукупності економічних або фінансових активів, які сприяють підтримці ефективного розвитку підприємства.

Костюк В. [25], визначає ризик нейтрально - він пов'язаний лише з ймовірностями або отримання збитку або отримання прибутку. Лук'янова В. В. [28] визначає ризик у більш широкому сенсі як «ймовірність виникнення несприятливого результату та тяжкість його наслідків».

Оскільки ризикована поведінка є свідомою та прорахованою дією, люди повинні мати можливість виміряти ступінь ризику в певних обставинах і захистити себе від найбільш згубних потенційних наслідків. Наприклад, бізнес-інвестування обов'язково передбачає прийняття ризиків, але якщо бізнесмен правильно розраховує ймовірність збитків і прибутків, за умови, що

він має хорошу інвестиційну стратегію, ризики можна зменшити або навіть уникнути.

Невизначеність принципово відрізняється від ризику тим, що її неможливо побачити і передбачити. Мороз О. В. [31] стверджує, що «невизначеність стосується ситуацій, коли інформація, яка доступна, є надто неточною, щоб її можна було підсумувати за допомогою ймовірнісної міри. Абсолютна непередбачуваність існування підприємства означає, що воно обов'язково піддається певній мірі невизначеності. Хоча непередбачувані події за визначенням неможливо передбачити, поведінка людини обмежена в ситуаціях, коли існує страх перед невизначеністю.

Орлик О.В. [33] стверджує, що невизначеність змушує людей потрапляти в більш ризиковані ситуації, ніж ризики, оскільки люди ніколи не знають, який результат трапиться, він може бути катастрофічним. Без захисту невизначеність може підштовхнути людей до серйозної економічної незахищеності. Таким чином, ризик є трохи безпечнішим, ніж невизначеність, оскільки підприємства можуть виміряти ймовірність ризику. Тому, намагаючись забезпечити економічну безпеку, політика безпеки повинна бути розроблена таким чином, щоб справлятися з потрясіннями, ризиками та невизначеністю.

Розглянемо важливий аспект економічної безпеки підприємства яким виступає гарантія доходу. Перш ніж розглядати передумови гарантії доходу, може бути корисним визначити гарантію доходу в загальних рисах. За переважаючою економічною формою майже всі країни є ринковими. Це означає, що товари продаються на ринках, і підприємства повинні купувати відповідно до своїх потреб.

Щоб задовольнити свої потреби, підприємству насамперед потрібен стабільний дохід. Таким чином, захищений дохід має на меті гарантувати, що підприємства мають достатній дохід, щоб покрити основні витрати на виробництво. Стеценко С. П. [40] визначає гарантію доходу таким чином: гарантія доходу складається з адекватного рівня доходу, розумної впевненості

в тому, що такий дохід буде продовжуватись, відчуття того, що дохід є справедливим, відносно фактичних і уявних потреб, а також гарантії компенсації або підтримки в разі кризи, що вплине на доходи.

Для Стеценко С. П. нерівність у доходах є частиною економічної незахищеності, оскільки підприємство, яке існує в умовах надзвичайної нерівності, почуватиметься більш уразливими [40]. У суспільствах з високою нерівністю з вільною ринковою системою заходів безпеки доходу самі по собі можуть увічнити його незахищеність. Наприклад, підприємства з вищими доходами мають більше шансів отримати високі виплати, оскільки вони можуть дозволити собі покрити витрати на різноманітні приватні форми страхування, щоб захистити свій рівень доходу.

Поняття гарантії доходу є складним для визначення, оскільки існують як різні типи доходу. Наприклад, інколи негрошове багатство також можна перетворити на засіб фізичного доходу; власність або земля можуть бути джерелом грошового доходу через те, що підприємства продають або здають ці активи в оренду на ринку.

Оскільки існують різні форми доходу, то дохід не приходить лише у вигляді прямих платежів. Дуже важливою формою доходу є суспільні блага, які часто надаються підприємству та розглядаються як один із засобів зменшення нерівності, яка виникає в ринковій економіці. Такий тип безпеки є важливим для забезпечення добробуту підприємства в сільській місцевості.

1.3. Управління ризиками як елемент механізму забезпечення економічної безпеки підприємства

Управління ризиками підприємства – ключовим аспектом управління ризиками підприємства є те, що воно представляє як небезпеку, так і можливість. У сукупності це свідчить про те, що ризик є стратегічною комбінацією вразливості та можливостей. Розглянуте в цьому світлі,

управління ризиками підприємства є інструментом для управління ризиками таким чином, що дозволяє підприємству скористатися можливостями підвищення вартості. Упущена стратегічна можливість може призвести до більшої втрати (потенційної) цінності, ніж нещасний випадок або несприятлива зміна цін або ринку.

Управління ризиками підприємства – відповідно до COSO ERM [49] – це процес, що виконується радою директорів, керівництвом та іншим персоналом підприємства, який використовується під час встановлення стратегії та в масштабах підприємства, призначений для виявлення потенційних подій, які можуть вплинути на підприємство, управління ризиками бути в межах своєї схильності до ризику та надавати розумну впевненість щодо досягнення цілей підприємства.

Управління ризиками – відноситься до застосування певної архітектури управління ризиками до конкретних ризиків. Ризик – вплив невизначеності на цілі (ISO 31 000: 2009) [49].

Процес управління ризиками – передбачає виявлення, аналіз, оцінку, лікування та постійний моніторинг ризиків [29]. За словами Гейтса С. [48], впровадження систем управління ризиками набрало обертів після досліджень і робіт, виконаних такими організаціями, як Спільний австралійсько-новозеландський стандарт управління ризиками, Комітет організацій-спонсорів Комісії Тредвея, (COSO) у США у відповідь на проблеми контролю в індустрії заощаджень і позик (S&L), звіт Групи тридцяти у США після катастрофи деривативів у 1990-х роках, звіт Торонтської фондової біржі Дея в Канаді після банкрутства великих компаній і звіт Cadbury у Великобританії. Автори стверджують, що Спільний австралійсько-новозеландський стандарт управління ризиками (AS/NZ 4360:1999), перше видання якого було опубліковано в 1995 році, забезпечив перше формулювання практичного управління ризиками підприємства, оскільки це був перший посібник, який охоплював створення та впровадження процесу управління ризиками, що вимагає виявлення, аналізу, оцінки та постійного моніторингу ризиків.

Відмітимо, що на даному етапі історії та розвитку ризику багато організацій все ще займалися ризиком у розрізі, розглядаючи його як вузько сфокусовану та фрагментовану діяльність. Вони стверджували, що з новим підходом управління ризиками, який з'явився в результаті публікації стандарту управління ризиками AS/NZ 4360, усі ризики функціонуватимуть як частина інтегрованої, стратегічної та загальнокорпоративної системи. Вищезазначене в основному означало, що з появою нових структур і методологій розвивалося більш цілісне уявлення про ризик, яке дозволило б організаціям скористатися можливостями підвищення вартості для отримання стратегічної переваги в досягненні бізнес-цілей.

Гейтс стверджує, що управління ризиками є відносно нещодавньою діяльністю, яка ще не була повністю впроваджена в більшості компаній, оскільки існує мало академічних досліджень щодо її рушійних сил, перешкод або впливу, особливо тих процесів, які визначають і зменшують ризики для компанії. стратегію компанії, а також інтеграцію різних типів ризиків у всій компанії в стратегічне планування [48]. Він також зазначає, що мало задокументовано про досягнення управління ризиками та його перешкоди для подальшого прогресу.

Вербицька Г.Л. підтримує твердження Гейтса, зазначаючи, що існує дефіцит тематичних досліджень, які описують успішне впровадження управління ризиками. Автори стверджують, що у проведених дослідженнях і опублікованих звітах бракує корисної основи та практичних деталей, які б скеровували інші фірми щодо впровадження управління ризиками. Вони вважають, що існує нагальна потреба в дослідженні ризиків, яке допоможе організаціям краще зрозуміти всю сукупність ризиків, з якими вони стикаються, і мати цілісне уявлення про управління ризиками та його переваги для бізнесу [7]. Автори визнають, що не існує універсального підходу та рішення для управління ризиками, і зазначають, що було б корисно, якби найкращі практики успішного впровадження були задокументовані, щоб вчитися.

Дудін М. М. вважає, що однією з таких найкращих практик, наприклад, було створення ролі головного спеціаліста з ризиків, тобто члена вищого керівництва, відповідального за розробку, впровадження, підтримку та керівництво процесом і програмою управління ризиками, і позитивно відносяться до розробки політики управління ризиками [19].

Незалежне дослідження ризиків, проведене Гейтсом, намагалося дати відповіді на такі запитання, як: З якими проблемами стикаються компанії під час впровадження управління ризиками? Як управління ризиками після повного запровадження впливає на здатність компанії реалізувати свою стратегію? [78] Гейтс опитав 1000 компаній-членів Conference Board щодо управління ризиками та отримав відповіді від 271 керівника ризиків і фінансів. Одинадцять відсотків компаній, які відповіли на його опитування, стверджували, що повністю впровадили управління ризиками, тоді як більшість заявили, що запустили процес управління ризиками.

Одним із результатів і ключових висновків дослідження Гейтса було те, що для повної інтеграції та введення в дію практик ризиків потрібно від трьох до п'яти років. Опитування показало, що більшість компаній вважають глибше розуміння стратегічних і операційних ризиків другою за важливістю причиною переходу до управління ризиками після вимог корпоративного управління. Гейтс дійшов висновку, що це вказує на зростаюче визнання використання управління ризиками, тоді як той факт, що він з'явився на другому місці після державного управління, свідчить про те, що рушійними силами для досягнення управління ризиками були переважно регуляторний тиск і корпоративні реформи.

З точки зору структури COSO-ERM ризик-менеджмент має справу з ризиками та можливостями, що впливають на створення або збереження вартості [50].

Отже, якщо проаналізувати наведене все вищенаведене, щоб зрозуміти фундаментальні концепції, то зрозуміло, що управління ризиками це:

- процес, що триває і протікає через суб'єкт;

- виконується людьми на кожному рівні організації;
- застосовується в налаштуваннях стратегії;
- застосовується в масштабах підприємства, на кожному рівні та підрозділі та включає аналіз ризиків на рівні організації;
- призначений для виявлення потенційних подій, які, якщо вони відбудуться, вплинуть на суб'єкт господарювання та для управління ризиком у межах його схильності до ризику;
- здатність надати обґрунтовану впевненість керівництву та раді директорів компанії;
- спрямовані на досягнення цілей в одній або кількох окремих, але дублюючих категоріях.

Зазначимо, що даний підхід до розуміння управління ризиками охоплює ключові концепції, фундаментальні для того, як компанії та інші організації управляють ризиками, забезпечуючи основу для застосування в організаціях, галузях і секторах. Він зосереджений безпосередньо на досягненні цілей, встановлених конкретним підприємством, і забезпечує основу для визначення ефективності управління ризиками підприємства.

Управління ризиками підприємства забезпечує що керівництво запровадило процес встановлення цілей і що обрані цілі підтримують і узгоджуються з місією суб'єкта господарювання та відповідають його схильності до ризику. Можливості повертаються до стратегії керівництва або процесів постановки цілей.

Структура управління ризиками визначає 8 взаємопов'язаних компонентів вони були похідними від того, як менеджмент керує підприємством, і інтегровані в процес управління (рис. 1.2).

Наголосимо, що управління ризиками не є послідовним процесом, де один компонент впливає на наступний у послідовному порядку. Він багатонаправлений і повторюваний, у якому майже будь-який компонент може впливати і впливає на інший.

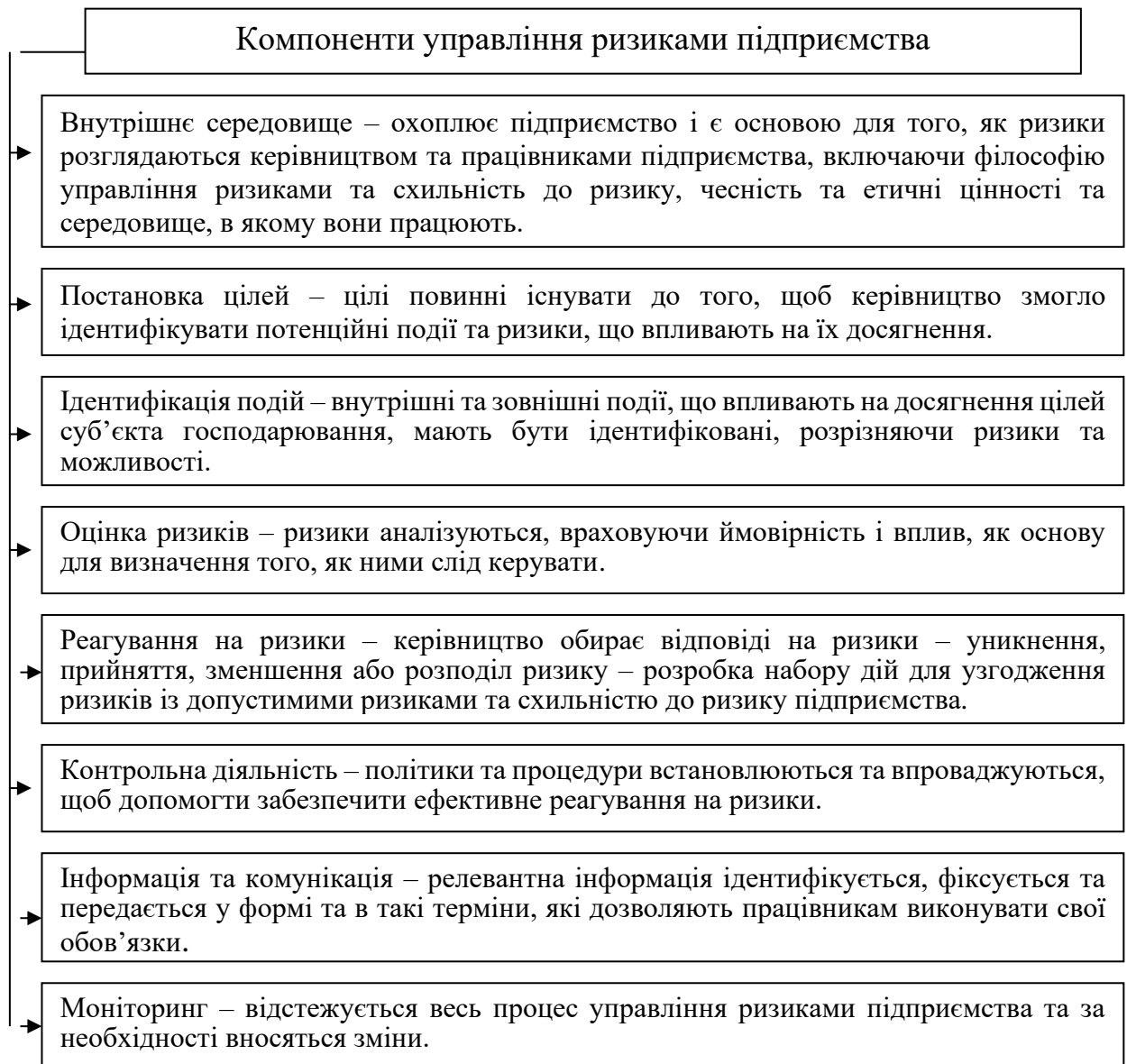

Рис. 1.2. Компоненти управління ризиками підприємства

Зазначимо незважаючи на те, що управління ризиками забезпечує важливі переваги, він визнає наявність обмежень, які реально можуть бути результатом людського судження під час прийняття рішень, і це може бути хибним, що рішення у відповідь на ризик і встановлення контролю повинні враховувати відносні витрати та вигоди, що збої можуть виникнути через людські збої, такі як прості помилки змови двох або більше осіб, і що керівництво має можливість скасувати рішення про управління ризиками. Ці обмеження перешкоджають правлінню та керівництву мати абсолютну впевненість щодо досягнення цілей підприємства.

Висновки до першого розділу

1. Встановлено, що управління економічною безпекою підприємства це прийняття рішення щодо цілей безпеки організаційної системи, щодо шляхів і засобів уникнення несприятливих впливів, що надходять із зовнішнього середовища чи самої організаційної системи та зменшення їх шкідливого впливу.

2. Виділено базові наукові підходи до вивчення питань економічної безпеки: системний підхід; діалектичний підхід; стратегічний підхід; інформаційний підхід; матеріалістичний підхід; комбінований підхід. Базовими елементами системи економічної безпеки підприємства є: об'єкт економічної безпеки; суб'єкт управління економічною безпекою; загрози економічної безпеки; критерії економічної безпеки; форми та методи управління економічною безпекою; нормативно-правова база; матеріальна основа економічної безпеки.

3. Відмічено, що управління ризиками підприємства – це процес, що виконується радою директорів, керівництвом та іншим персоналом підприємства, який використовується під час встановлення стратегії та в масштабах підприємства, призначений для виявлення потенційних подій, які можуть вплинути на підприємство, управління ризиками бути в межах своєї схильності до ризику та надавати розумну впевненість щодо досягнення цілей підприємства.

4. Визначена структура управління ризиками визначає 8 взаємопов'язаних компонентів вони були похідними від того, як менеджмент керує підприємством, і інтегровані в процес управління, саме: внутрішнє середовище, постановка цілей, ідентифікація подій, оцінка ризиків, реагування на ризики, контрольна діяльність, Інформація та комунікація, моніторинг.

РОЗДІЛ 2. МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

2.1. Фінансово-економічна характеристика СТОВ «Луговське»

Сільськогосподарське товариство з обмеженою відповідальністю «Луговське» (далі СТОВ «Луговське») розташоване у Солонянському районі Дніпропетровської області. Відстань до м. Дніпро – 54 км. Місце знаходження СТОВ «Луговське»: Україна, 54423, Дніпропетровська обл., Солонянський р-н, село Олександропіль, вулиця Степна, будинок 28. Дата заснування 25.10.2010 р. Директор Ковальчук Леонід Миколайович.

СТОВ Луговськеє самостійною юридичною особою з орендними відносинами. Основною галуззю є рослинництво, а вид економічної діяльності відповідно вирощування зернових культур. У 2022 році земельна площа у СТОВ Луговське склала 1293 га. Господарство спрямоване на вирощування зернових, зернобобових, кормових, технічних та олійних культур.

Майно підприємства становить основу існування будь-якого підприємства. Тому є потреба у проведенні його аналізу. «Для того, щоб охарактеризувати розмір підприємства потрібно проаналізувати майно господарюючого суб'єкта, його капітал, рух та функціональний стан основних засобів» [32]. Спочатку ми проаналізуємо наявне майно підприємства, яке згідно балансу розділили на 3 складові: необоротні засоби, оборотні засоби та необоротні засоби, що утримуються для продажу, та групи вибуття. Провівши відповідні розрахунки ми можемо сказати про те, що дані показники не значно змінилися, сума майна господарства збільшилася на 4,85% - з 825,0 тис. грн. в 2017 році до 865,0 тис. грн. відповідно в 2021 році. Загальне збільшення суми майна господарства хоча і не значний, але все ж таки є позитивним результатом для здійснення діяльності тому, що це здійснює вплив до

стабільного зростання виробничих можливостей підприємства за досліджуваний період.

Таблиця 2.1

Оцінка майна СТОВ «Луговське» за 2017-2021 рр., тис. грн.

Види активів (майна)	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Відношення у % 2021р. до 2017р.
Майно - усього	825,0	750,0	786,0	832,0	865,0	104,85
Необоротні активи	165,0	149,0	156,0	176,0	187,0	113,33
Основні засоби	49,0	49,0	53,0	63,0	61,0	124,49
Довгострокові біологічні активи	34,0	34,0	34,0	39,0	44,0	129,41
Оборотні активи	626,0	573,0	600,0	619,0	643,0	102,72
Оборотні виробничі засоби	372,0	353,0	369,0	373,0	389,0	104,57
Виробничі запаси	170,0	179,0	186,0	158,0	192,0	112,94
Фонди обігу	254,0	220,0	231,0	246,0	254,0	100,00
Готова продукція	109,0	84,0	90,0	113,0	96,0	88,07
Поточна дебіторська заборгованість	80,0	78,0	82,0	70,0	95,0	118,75
Грошові кошти	65,0	58,0	59,0	63,0	63,0	96,92
Витрати майбутніх періодів	38,0	28,0	30,0	37,0	35,0	92,11

В подальшому зробимо аналіз структури майна господарства в розрізі його елементів. На оборотні засоби припадає 77,3% (643,0 тис. грн.) всього майна господарства, відповідно необоротні засоби займають 22,7% (187 тис. грн.).

Наголосимо, що основним елементом необоротних активів виступають основні засоби підприємства (32,6% від необоротних активів), провівши аналіз динаміки змін основних засобів, відмітимо, що СТОВ Луговське щорічно здійснює спробу поповнювати фонд основних засобів протягом того періоду, який досліджується, а також відмітимо їх зростання в 2021 році на 24,5% в

порівнянні з початковим 2017 р. Даний аспект вказує на те, що підприємство намагається оновлювати та модернізувати свою технічну базу.

Протягом досліджуваного періоду було відмічено, що значний внесок при створенні фонду оборотних активів підприємства було здійснено запасами підприємства, що складають 30,3% (145513 тис. грн.) майна підприємства. Дане зростання кількості протягом досліджуваного періоду на 12,4% вказує на те, що було здійснено поповнення даних видів активів у виробничий оборот. Наголосимо на тому, що відбулося збільшення суми кредиторської заборгованості, наголосимо, що це являється одним із складових, які негативно позначаються на загальному фінансовому стані підприємства.

Здійснивши оцінку капіталу господарства відмітимо, що він складає 865 тис. грн. та відображає: власний капітал - 576 тис. грн. (61,6%), зобов'язання - 264 тис. грн. (28,4%) (рис. 2.1).

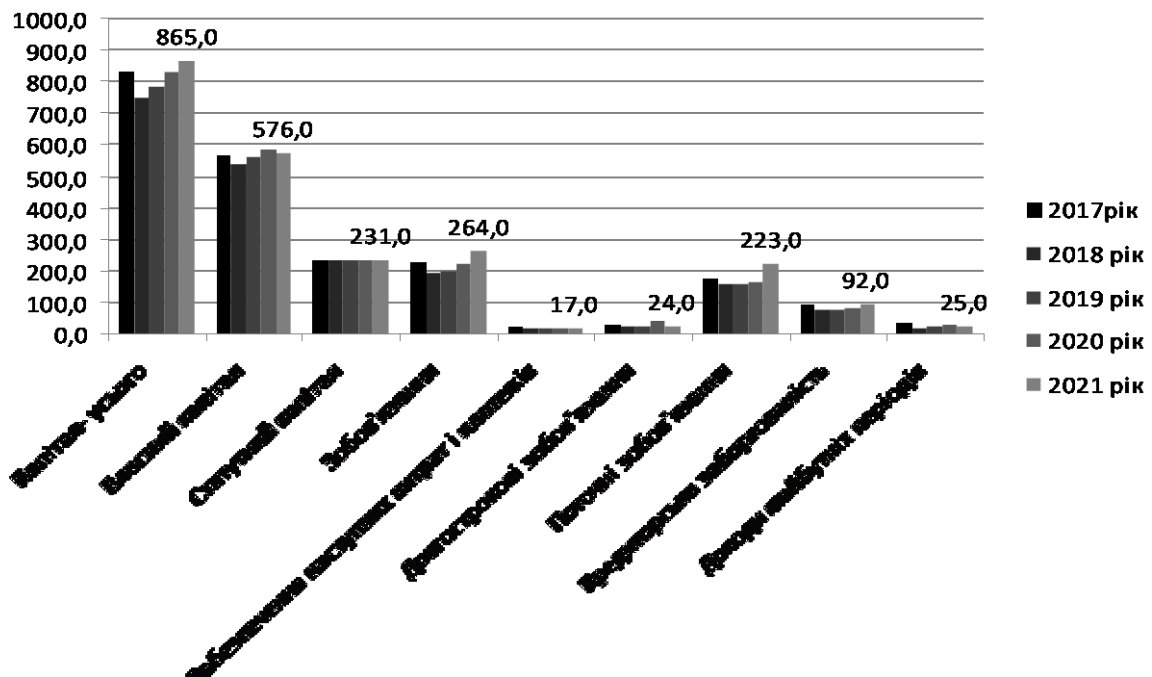

Рис. 2.1. Оцінка капіталу СТОВ Луговське

Протягом досліджуваного періоду відбулося зростання вартості власного капіталу на 4,3%, що вказує на незначне розширення активів підприємства і зменшення зобов'язань та ефективності використання

прибутку. Також необхідно вказати і на зниження суми довгострокових зобов'язань з 28 тис. грн. в 2017 році до рівня 24 тис. грн. 2021 року є позитивним чинником, що вказує на деяке покращення короткострокової фінансової стабільності підприємством.

Основні засоби підприємства складають основу матеріально-технічної бази підприємства для того, щоб підприємство могло функціонувати. Тому для подальшого проведення аналізу є потреба у аналізі наявності та руху основних активів засобів СТОВ Луговське за 2017-2021 рр. (додаток А). Отже, можна зробити висновок, що на 2021 рік підприємство збільшило вартість основних засобів майже в 3 рази, основних засобів вибувших за рік не спостерігається. Зважаючи на значні матеріальні вкладення можна дійти до висновку про достатність оновлення основних засобів підприємства на що вказую збільшення коефіцієнта оновлення за досліджуваний період.

Фінансові результати діяльності підприємства це показники, які характеризують ефективність діяльності підприємства. Вихідними даними для аналізу є «Звіт про фінансові результати» розрахункові дані наведено в додатку Б. Здійснивши аналіз зазначених в додатку Б показників можна дійти висновку, що збільшилася сума чистого доходу від реалізації на 84,32%, також поряд з цим зросла сума операційних витрат (с/в реалізованої продукції зросла на 175,19%, адміністративні витрати на 94,33%).

За даними додатку прослідковується тенденція (з 2019 р.) зменшення суми валового прибутку господарства до 1758 тис. грн. в 2021 році, прибутку від операційної діяльності до 583 тис. грн. Отримані фінансові результати свідчать про неефективність проваджених управлінських рішень та втрачання підприємством стратегічних позицій на ринку.

Постає потреба і в аналізі фінансової стійкості господарство. Даний аналіз розглянемо в розрізі таких складових: коефіцієнт автономії з нормативним значенням від 0,5. Протягом досліджуваного періоду коефіцієнт автономії дещо вище нормативного значення, що характеризується існуванням резервного потенціалу. Зниження - є ознакою щодо подальшої

ефективної діяльності господарства; коефіцієнт концентрації залученого капіталу перебуває в межах норми; коефіцієнт фінансування характеризується зростанням – до значення 62,63, для того, щоб підвищити даний показник господарство потребує додаткових інвестицій; простежується тенденція до зменшення коефіцієнта довгострокового залучення позикових коштів, що характеризується тим, що господарство здійснює виплати по кредитах (додаток В).

Аналізуючи ліквідність необхідно проаналізувати показники високоліквідних, середньо-ліквідних та низько-ліквідних активів підприємства, оцінити найбільш строкові, короткострокові та довгострокові зобов'язання підприємства та проаналізувати їх співвідношення (додаток Д). Здійснивши аналіз показників 2021 року встановлено перевищення середньо-ліквідних активів над короткостроковими зобов'язаннями та низько-ліквідних активів над довгостроковими зобов'язаннями, обсяг високо ліквідних активів є значно нижчим в порівнянні з обсягом найбільш строкових зобов'язань, що характеризує нездатність підприємства погасити свої строкові зобов'язання в повному обсязі.

Аналізуючи рівень платоспроможності важливо звернути увагу на: коефіцієнт абсолютної ліквідності, що визначається часткою поточних зобов'язань, що може бути погашено негайно. «Нормативним значенням показника є від 0,1 до 0,2» [32]. Фактичний розмір показника характеризує нездатність підприємства погасити борги при настанні незабаром терміну погашення; зниження коефіцієнтів покриття, загальної ліквідності та загальної платоспроможності в динаміці та їх наближення до граничного значення є негативним фактором розвитку підприємства та відображає зниження рівня ресурсів оборотних активів призначених для погашення поточних зобов'язань.

Заключним етапом дослідження фінансово-економічної діяльності підприємства є оцінка показників ділової активності СТОВ Луговське за 2017-2021 (додаток Е). Проаналізуємо такі основні показники ділової активності підприємства: скорочення показника фондівіддачі вказує на те, що знизилася

ефективність основних засобів впродовж досліджуваного періоду; аналізуючи коефіцієнт обертання поточної дебіторської заборгованості та тривалість одного обороту поточної дебіторської заборгованості, можна зробити висновок про стабільне зниження рівня оборотності дебіторської заборгованості впродовж періоду, для вирішення даної проблеми важливим є коригування політики управління дебіторською заборгованістю, здійснювати відвантаження продукції відповідно до попередніх передоплат клієнтів; в свою чергу підвищення коефіцієнта обертання кредиторської заборгованості до 74,18 в 2021 році та зростання тривалості одного обороту кредиторської заборгованості свідчить про зниження швидкості оплати заборгованості та збільшення обсягів покупок на умовах кредитування.

У підсумку було здійснено аналіз рейтингового оцінювання фінансового стану СТОВ Луговське. Для цього ми всі дані, які отримали при аналізі попередніх показників узагальнили і розмістили в таблицю «Комплексна (рейтингова) оцінка стану (додаток Ж). Таким чином, відмітимо, що сучасне фінансове становище СТОВ Луговське відмічається рейтингом А, що в свою чергу вказує на самий вищий рейтинг.

2.2. Характеристика роботи служби економічної безпеки підприємства та оцінка її стану за окремими складовими

Забезпечення економічної безпеки це система, яка повинна інтегрувати всі аспекти безпеки та захисту. Управління безпекою здійснюється через види діяльності, які воно включає - управління безпекою включає управління безпекою та здоров'ям на робочому місці, аудити, управління кризою та планування на випадок надзвичайних ситуацій, відеоспостереження, переслідування та мобінг на робочому місці, моніторинг працівників, закупівлю обладнання та люди для фізичної безпеки, власне все, що може вплинути на функціонування організації, її прибутковість чи життєздатність

тощо.

Ми можемо виділити ключові завдань забезпечення економічної безпеки СТОВ Луговське (рис. 2.2.):

Рис. 2.2. Ключові завдань забезпечення економічної безпеки СТОВ «Луговське»

Отже, місце управління безпекою підприємства визначається його функцією та завданням. Основними функціями управління безпекою є оцінка поточних і потенційних загроз безпеці, викликів і ризиків, вжиття заходів для усунення небезпек, створення системи, яка зможе захистити підприємств від усіх форм загроз, контролювати впровадження заходів безпеки та функціонування системи безпеки, щоб надати відповідну інформацію вищому

керівництву або політичному керівництву, щоб зробити аналіз безпеки.

Управління безпекою в СТОВ Луговське полягає в підвищенні керованості та гнучкості підприємства, як важливих елементів його життєздатності.

Таким чином, гнучкість підприємства безпосередньо залежить від швидкості отримання інформації і являє собою здатність організації своєчасно і з мінімальними втратами уникати небезпек, тоді як керованість являє собою здатність організації передбачати можливі джерела загроз. і власну здатність адекватно реагувати на загрози.

Згідно з розділом «Методичних рекомендації щодо діагностики рівня безпеки» [32] ми здійснили аналіз рівня економічної безпеки (в розрізі інноваційної, екологічної, силової складових) шляхом опитування персоналу на підприємстві ми отримала такі результати:

Інноваційна складова:

$$K_{i.n.} = \frac{5}{18} = 0,3 - \text{абсолютна безпека.}$$

$$K_{i.nid} = \frac{19888}{118988} = 0,2 - \text{абсолютна безпека}$$

Екологічна складова:

$$K_{б.п.} = 102000 / 373999 = 0,3 - \text{незадовільна безпека.}$$

$$K_3 = 117000 / 302370 = 0,4 \text{ (минулий рік).}$$

$$K_3 = 162888 / 370298 = 0,44 \text{ (звітний рік).}$$

Отже, показник збільшився у звітному році. .

$$K_{зах} = 120555 / 302370 = 0,4 \text{ (минулий рік);}$$

$$K_{зах} = 151000 / 370298 = 0,41 \text{ (звітний рік).}$$

Відмітимо, що в досліджуваному періоді даний показник дещо збільшився, але не значно.

Силова складова:

$$K_{в.ох.} = 105000 / 370298 = 0,3 - \text{висока безпека.}$$

$$K_{сб} = 35 / 390 = 0,1 - \text{висока безпека.}$$

Для візуального сприйняття проведеного нами дослідження щодо оцінки рівня фінансово-економічної безпеки СТОВ Луговське ми побудуємо діаграму (рис. 2.3), де «радіус-вектори надають характеристику рівнів складових фінансово-економічної безпеки» [32].

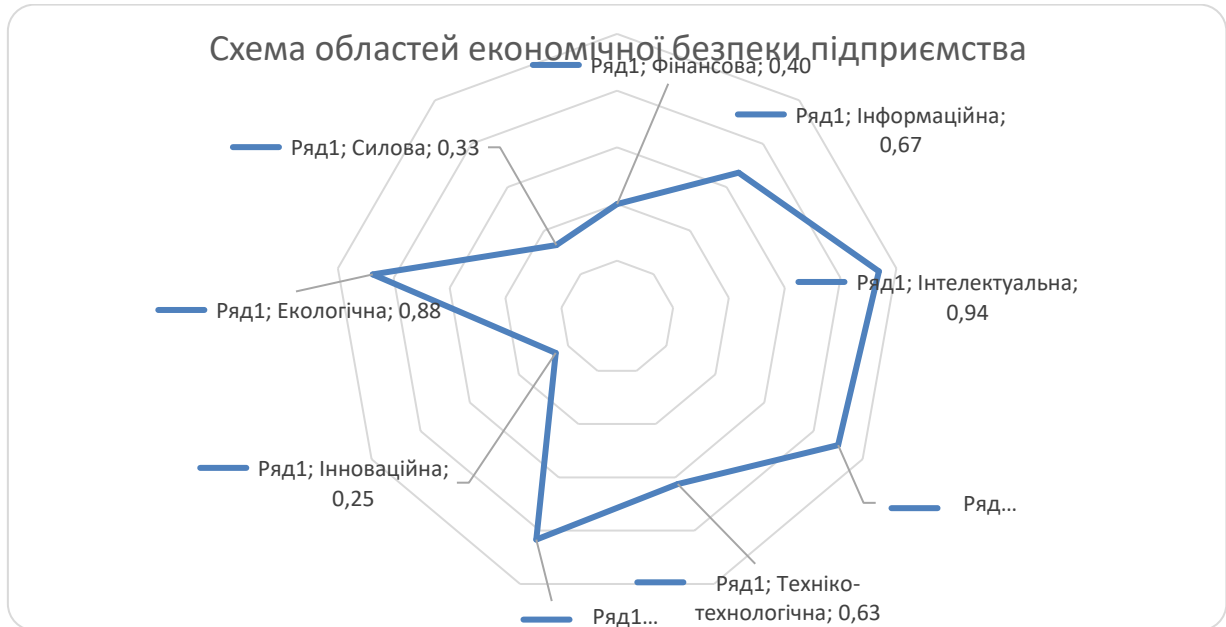

Рис. 2.3. Схема областей економічної безпеки СТОВ «Луговське»

«Чим ближче значення оцінки до одиниці, тим вищий рівень економічної безпеки. Оцінка нижче 0,5 свідчить про ослаблення економічної безпеки підприємства» [32]. Таким чином, робимо висновок, що практично всі складові економічної безпеки знаходяться в межах норми, окрім фінансової, інноваційної та силової.

Отже, відправною точкою для управління безпекою підприємства є цілі, які воно поставило перед собою. Управління безпекою завжди має бути функцією досягнення та збереження цінностей, які групи інтересів, які керують підприємством так і цілі, які визначило підприємство. Природно, що цілі підприємства періодично переглядаються і змінюються. Зміна цілей дуже часто відбувається саме під впливом управління безпекою, через зміни в середовищі, які роблять деякі цілі неможливими або не можуть бути досягнуті без значних втрат, що призводить до рішення вищого керівництва відмовитися від мети або він замінює це іншою метою. Стратегічні цілі підприємства

змінюються рідко і, як правило, призводять до серйозних змін у стратегії підприємства, тоді як зміни на тактичному та оперативному рівні відбуваються набагато частіше і без істотних змін у стратегії підприємства.

2.3. Особливості забезпечення економічної безпеки СТОВ «Луговське»

Наголосимо, що наскільки СТОВ Луговське може забезпечити свою безпеку характеризується тим, наскільки воно може здійснювати протистояння загрозам та уникати небажаних втрат.

Як ми наголошували раніше завданням управління безпекою є захист життєво важливих цінностей підприємства, вдосконалення та розвиток організації та досягнення її цілей. Управління безпекою не приймає стратегічних рішень, але суттєво впливає на їх прийняття, надаючи вищому керівництву інформацію та оцінки, на основі яких визначаються стратегічні цілі та приймаються оперативні рішення, від яких, зрештою, залежить виживання та розвиток організації. Однією з головних цілей управління безпекою є створення та збереження організації, яка повинна забезпечувати максимальну безпеку бізнесу, досягнення цілей організації, безпеку співробітників і збереження безпеки середовища, в якому ведеться бізнес. Організація також є основним наслідком управління, ми можемо зробити багато висновків про якість управління за економічною безпекою.

Виділимо фактори зовнішнього середовища, які здійснюють вплив на економічну безпеку підприємства (рис .2.4):

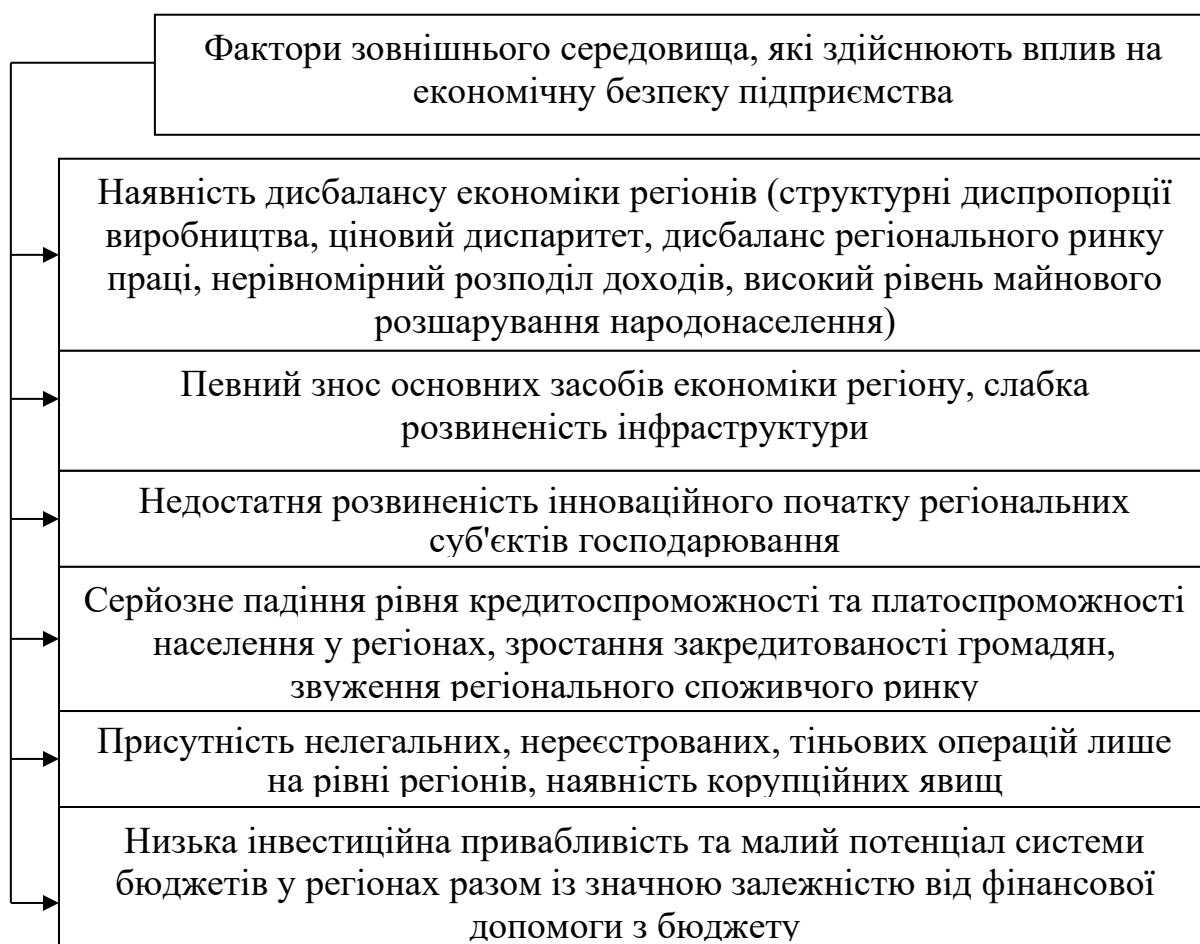

Рис. 2.4. Фактори зовнішнього середовища, які здійснюють вплив на економічну безпеку підприємства

Також виділимо фактори внутрішнього середовища, які здійснюють вплив на економічну безпеку підприємства (рис. 2.5):

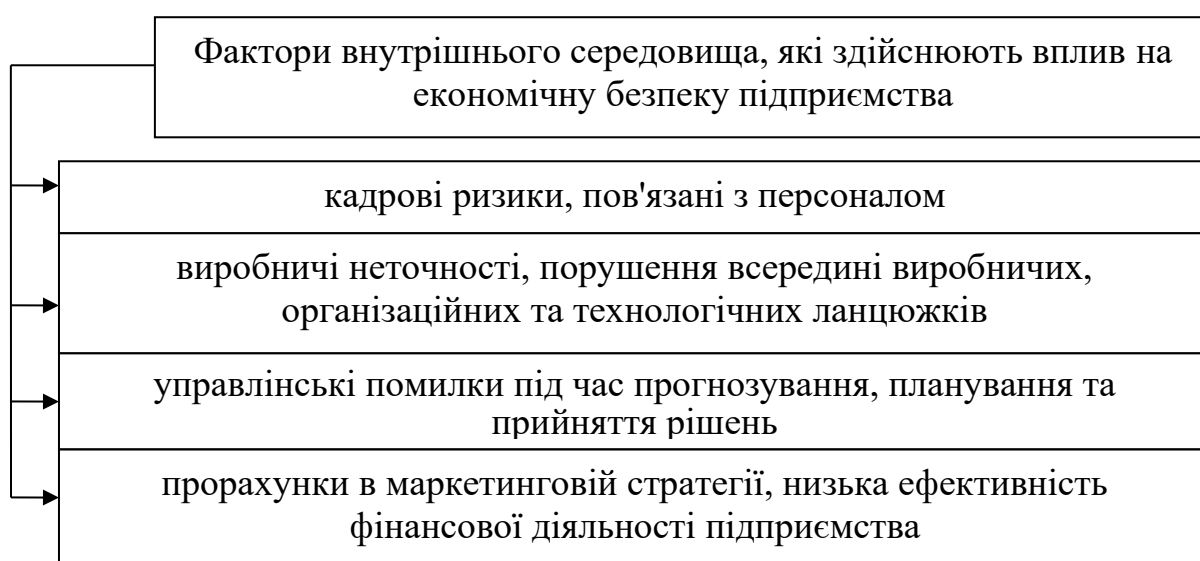

Рис. 2.5. Фактори внутрішнього середовища, які здійснюють вплив на економічну безпеку підприємства

Наголосимо на тому, що сучасним підприємствам доводиться працювати в складному середовищі, де існують різні операційні та технічні мережі, які дозволяють працювати, але водночас становлять ризик. Ці мережі постійно змінюються та розвиваються, збільшуючи ризики для підприємства, але водночас представляють потенціал для зростання. З такою проблемою стикаються не тільки великі підприємства. Безпека пронизує всі аспекти роботи підприємства: вона пов'язана з операціями, змінами в навколишньому середовищі, потоком інформації, співробітниками (від найму та навчання до створення команд), фінансуванням тощо. Постійно актуальне питання: як можна реалізувати інтеграцію безпеки на всіх рівнях управління в організації? Сьогодні безпека бізнес-процесів визначається як захист людей і майна від періодичних і катастрофічних інцидентів, які можуть бути результатом незапланованих або неочікуваних відхилень у станах процесу. Це означає, що безпека бізнес-процесів є важливим елементом підприємства для уникнення втрат різного роду.

Управління безпекою – складний процес. Це стосується всіх елементів підприємства та всіх фаз його життєвого циклу. Система аспектів включає більшість елементів, з яких складається цілісна система, але не включає всі зв'язки між ними. У цьому випадку увага зосереджена на відносинах, які впливають на безпеку. Система економічної безпеки СТОВ Луговське відповідає наступним вимогам:

- відображає складну, динамічну систему, в якій існує система безпеки підприємства;
- здатна зосередитися на елементах системи, не втрачаючи зв'язків із цілою моделлю;
- забезпечує унікальну мову для опису та моделювання всіх аспектів системи;
- сумісна з існуючими ідеями та принципами управління безпекою, управління якістю та ідеєю організації, що навчається;
- надає посилання на стандартні концепції, що використовуються в

літературі з управління, наприклад, чітке розмежування між політиками, процедурами та наказами;

- моделює первинні (технологічні) процеси з їх ризиками та управлінськими рішеннями, які їх контролюють.

Система управління ризиками як складової управління економічної безпеки підприємства включає:

1. Всебічний аналіз та врахування ризику кожного елементу економічної системи підприємства.

2. Своєчасність, повнота та достовірність інформації про економічну систему підприємства, необхідна для розробки та коригування ефективних управлінських рішень.

3. Гнучкість і оперативність системи оцінки ризиків, що сприяє оптимальному врахуванню оперативної інформації, пов'язаної зі змінами економічної ситуації на підприємстві.

4. Компромісні рішення у визначенні вектора економічного розвитку підприємства, спрямовані на визнання неминучості обґрунтованого ідентифікованого ризику та дозволяють оцінити його вплив та можливі наслідки на розвиток економічної системи підприємства.

5. Доступність та відкритість, що надає можливість інформувати про поточні ризики всіх зацікавлених сторін.

На рис. 2.6 подано елементи які формують джерела загроз економічної безпеки підприємства. Гарантія економічної безпеки СТОВ Луговське здійснюється при допомозі точної установки щодо розвитку взаємозв'язаних елементів: бізнес-процеси; фінанси; персонал; контрагенти.

Зазначимо, що оцінка рівня безпеки передбачає визначення з найвищою точністю бази порівняння – показників. Рівень точності індикатора в цьому випадку є проблемою. Проблема полягає в тому, що на сьогодні відсутня методична база для визначення показників, яка б враховувала особливості функціонування підприємств, зумовлені, зокрема, їх галузевою приналежністю, формою власності, структурою капіталу, наявним

організаційно-технічним рівнем.

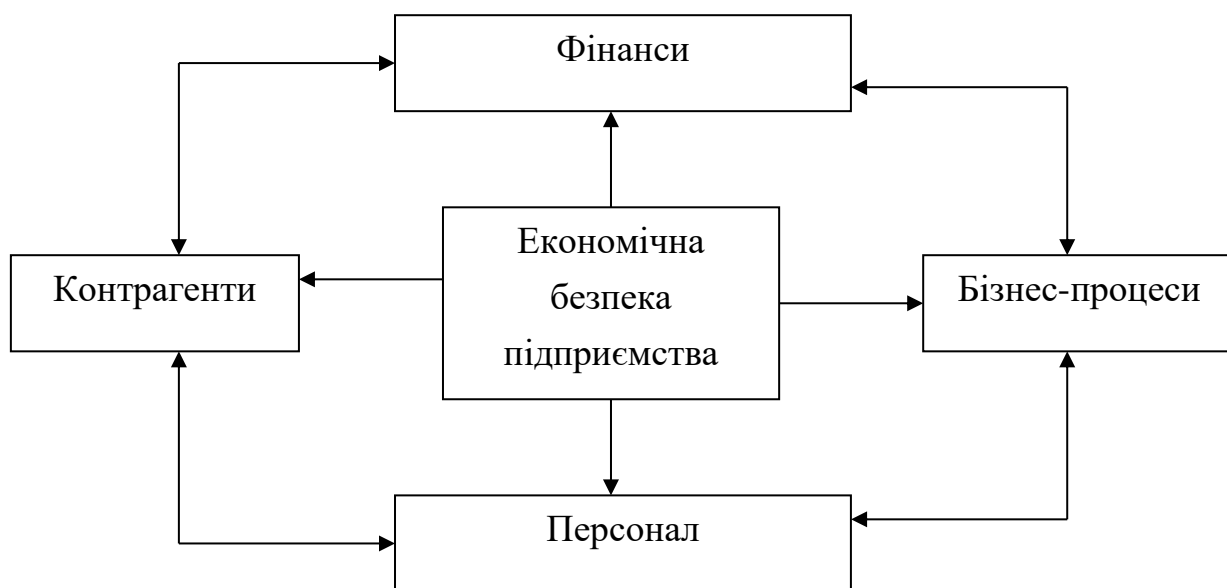

Рис. 2.6. Елементи які формують джерела загроз економічної безпеки підприємства

Якщо виникає необхідність уточнення значення індикатора через постійну динаміку зовнішнього середовища та внутрішніх змін у господарській діяльності, то складність проблеми зростає, оскільки показники-значення взаємопов'язані та взаємозалежні [2]. У цьому випадку виникає необхідність регулярного коригування системи цінностей, які є індикаторами безпеки підприємства, а отже, зумовлюють підвищення трудомісткості управлінської роботи та, враховуючи унікальність здійснюваних дій та управлінських рішень, що вимагає залучення кваліфікованих спеціалістів. Кваліфіковані спеціалісти здатні визначити значення показників та організувати моніторинг. У разі некваліфікованого визначення показників рівень економічної безпеки підприємства також буде неточним, що призведе до прийняття управлінських рішень, невідповідних реальній ситуації.

Економічна безпека підприємства є комплексною характеристикою, а саме відображає ступінь захищеності від негативного впливу внутрішніх і

зовнішніх факторів усіх потенціалів підприємства, що дозволяє гарантувати ефективне функціонування [15]. Враховуючі достатній рівень економічної безпеки підприємство може забезпечити сприятливі умови для ефективного його функціонування та прийти до досягнення основної мети шляхом своєчасного зниження наслідків будь-якої загрози.

Таким чином, особливості забезпечення економічної безпеки СТОВ Луговське містять набір інструментів для формування конкурентоспроможності, ефективності підприємства та підвищення рівня добробуту персоналу підприємства. До основних цілей формування економічної безпеки підприємства належать: гарантування фінансової стабільності та незалежності; досягнення технологічного лідерства; формування гідного конкурентного статусу; підвищення ефективності управління; оптимізація застосовуваного потенціалу підприємства; забезпечення функціонування підприємства в рамках правового поля; захист власної комерційної таємниці.

Висновки до другого розділу

1. СТОВ «Луговське» засновано 25 жовтня 2010 року. Знаходиться за адресою: Дніпропетровська обл., Солонянський р-н, село Олександропіль, вулиця Степна, будинок 28. Товариство очолює Ковальчук Леонід Миколайович. СТОВ Луговське спрямоване на вирощування зернових, зернобобових, кормових, технічних та олійних культур. Комплексна (рейтингова) оцінка фінансового стану СТОВ Луговське характеризується рейтингом А, що є найвищим рейтингом.

2. Встановлено, що гарантування фінансово-економічної безпеки підприємства здійснюється при допомозі точної установки щодо розвитку в взаємозв'язаних вимірах: бізнес-процеси; фінанси; персонал; контрагенти. Аналіз складових економічної безпеки показав, що вони знаходяться в межах

норми, окрім фінансової, інноваційної та силової.

3. Наголошено, що наскільки СТОВ Луговське може забезпечити свою безпеку характеризується тим, наскільки воно може здійснювати протистояння загрозам та уникати небажаних втрат. Основними принципами, які забезпечують ефективне існування системи управління ризиками СТОВ Луговське є безперервність, комплексність та інтегрованість.

4. Особливості забезпечення економічної безпеки СТОВ Луговське містять набір інструментів для формування конкурентоспроможності, ефективності підприємства та підвищення рівня добробуту персоналу підприємства. До основних цілей формування економічної безпеки підприємства належать: гарантування фінансової стабільності та незалежності; досягнення технологічного лідерства; формування гідного конкурентного статусу; підвищення ефективності управління; оптимізація застосовуваного потенціалу підприємства; забезпечення функціонування підприємства в рамках правового поля; захист власної комерційної таємниці.

РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Концептуальна модель забезпечення економічної безпеки підприємства

Концептуальна модель забезпечення економічної безпеки підприємства передбачає планування, реалізація та діяльність, вимірювання та оцінку, а також аудит та вдосконалення. Планування передбачає визначення потенційних впливів, які продукти, послуги та діяльність підприємства загалом мають на навколишнє середовище, а також визначення стратегії, яка наголошує на значущих аспектах у системі менеджменту. Це включає визначення конкретних вимірних цілей. Реалізація та функціонування передбачають засоби та методи досягнення політики відповідно до встановленого плану. Вимірювання та оцінювання стосуються засобів моніторингу прогресу для визначення того, чи досягаються цілі, а також процедур, які використовуються для усунення можливих недоліків. Нарешті, аудит і вдосконалення забезпечують засоби для періодичного перегляду та постійного вдосконалення системи управління економічною безпекою.

Планування, організація, реалізація та контроль також мають бути основними функціями системи економічної безпеки підприємства. Планування передбачає розробку політики та довгострокових і короткострокових цілей підприємства. Організація означає створення організаційної структури та розподіл ролей, обов'язків, повноважень і відповідальних осіб для досягнення цілей. Впровадження забезпечує механізми виконання політики. Нарешті, функція контролю передбачає вимірювання, оцінку та коригування продуктивності. Цей аналіз складається з процесу ідентифікації, оцінки, контролю та відновлення. Це полегшує ідентифікацію критичних дій. Потім для кожної з цих дій створюється набір

документів, який описує та показує, як здійснюється управління безпекою на підприємстві.

Концептуальна модель забезпечення економічної безпеки підприємства подана на рис. 3.1.

Рис. 3.1. Концептуальна модель забезпечення економічної безпеки підприємства

Ці засоби контролю включають звітність про інциденти, показники ефективності, оцінки та аудити, безперервний моніторинг, оцінку та покращення ефективності діяльності та операцій. Інші організації, такі як Європейський центр безпеки процесів (EPSC), розробили керівні принципи, які включають політику, організацію, практику та процедури управління, моніторингу та оцінки, а також аудити управління. Так само Exploration and Production Forum пропонує рішення, що складається з лідерства та зобов'язань

(зверху вниз зобов'язань тощо), політики та стратегічних цілей, організації, ресурсів та документації, оцінки та управління ризиками, планування, реалізації та моніторингу, а також оцінка та аудит.

Деякі автори вважають, що система економічної безпеки складається з встановлення цілей, організації та розподілу ресурсів, встановлення стандартів ефективності, реалізації плану, оцінювання та аудиту системи для визначення відповідності та певних покращень [34].

Механізми забезпечення економічної безпеки підприємства, на нашу думку, включає дві групи (рис. 3.2).

Рис. 3.2. Механізми забезпечення економічної безпеки підприємства

Виходячи з усього вищесказаного, концепцію управління безпекою можна розуміти як набір політик, стратегій, процедур, способів і функцій, які пов'язані із забезпеченням безпеки підприємства. Це механізм, інтегрований в підприємство та спрямований на контроль небезпек, які можуть вплинути безпеку підприємства, а також на навколишнє середовище та виживання самого підприємства. Водночас ця система дозволяє організації легше адаптуватися до правових норм.

Дана модель системи управління безпекою, яка може представляти динамічний характер процесу управління безпекою, може забезпечити гарну основу для його оцінки. Розробка курсів для консультантів з безпеки та менеджерів з безпеки має стимулюючий вплив на вибір тем для дослідження.

Дослідження безпеки виявили, що людський фактор відіграє фундаментальну роль в успіху систем безпеки, які існують на підприємстві. Людський фактор вважається основною причиною надзвичайних подій у понад 80% випадків [23] через високу надійність електронних і механічних компонентів і нову роль людей у складних системах. Безпека часто визначається як найменший можливий і прийнятний ризик, тоді як ризик розуміється як продукт можливих збитків та ймовірності їх виникнення. Загалом управління ризиками передбачає прогнозування певних ситуацій та оцінку ймовірності виникнення надзвичайних подій.

Працівники є останнім захистом від ризику, і їхня поведінка має вирішальне значення для уникнення матеріальних і людських втрат. Проте небезпечна поведінка працівників часто є наслідком прихованих збоїв в організації та управлінні системою [3]. Ці розлади включають - відсутність інструкцій або належного навчання, демотивація, відсутність робочих процедур, погано розроблені завдання, відсутність контролю, низька прихильність керівництва до безпеки та неадекватні заходи безпеки та системи управління безпекою.

Такі проблеми являють собою внутрішні загрози для підприємства. Крім того, існують загрози, що надходять ззовні, які проявляються по-різному, від крадіжки та злому до збитків, спричинених стихійними лихами. Оскільки невизначеність і ризик є невід'ємною частиною життя, необхідно діяти в напрямку їх усунення.

Управління безпекою відіграє важливу роль у досягненні та підтримці високого рівня безпеки та у зменшенні втрат, незалежно від того, чи є вони результатом як внутрішніх, так і зовнішніх проблем. Для того, щоб управління безпекою виконувало свою роль, воно має бути розроблено таким чином, щоб

захистити підприємство від усіх згаданих небезпек. Тому необхідно дивитися на концепцію безпеки комплексно, тобто цілісно.

Для того, щоб система управління безпекою була ефективною та результативною, її повинні прийняти та застосовувати працівники. Тому ця система має сприяти створенню позитивного клімату безпеки, тобто культури. Тому необхідно, щоб усі рівні управління, особливо «вище керівництво», підтримували та сприяли системі управління безпекою.

3.2. Культура управління ризиками підприємства в контексті забезпечення його економічної безпеки

В сьогоденні дослідження визначають «культуру ризику» як систему цінностей і поведінки, поширених у всій організації, які формують рішення щодо ризику. Культура ризику впливає на рішення керівництва та працівників, навіть якщо вони свідомо не зважають на ризики та переваги. Вони постановляють, що одним з елементів культури ризику є ступінь, до якого люди розуміють, що правила ризику та комплаєнсу застосовуються до всіх, коли вони переслідують свої бізнес-цілі. Почнемо з того, що для цього потрібне загальне розуміння підприємства та його ділової мети).

Культура усвідомлення ризику характерно пропонує середовище, в якому компоненти ризику обговорюються відкрито, а прийнятні рівні ризику розуміються та підтримуються [11]. Культура усвідомлення ризиків починається нагорі, з керівництва та керівників компаній, які встановлюють напрямок, повідомляють про прийняття рішень з усвідомленням ризику та винагороджують за ефективне управління ризиками. Усвідомлення ризиків також передбачає, що всі рівні всередині підприємства знають, як і чому реагувати на несприятливі події. Вони вважають такі аспекти частиною культури ризику:

- поведінка щодо прийняття ризику – скільки ризиків, на думку

підприємства, воно може взяти на себе та які ризики воно готове прийняти?

- поведінка щодо дотримання політики – Якою мірою люди приймуть та/або дотримуватимуться політики?

- поведінка щодо негативних результатів – як підприємство реагує на негативні результати, тобто збитки чи втрачені можливості? Чи буде це уроком, чи провину буде визнано без ліквідації першопричини?

Гбур З. стверджує, що прийняти культуру управління ризиками є складним завданням і що вона поширюється на всі сектори бізнесу. Банки не самотні у боротьбі за вдосконалення та повне впровадження управління ризиками у свою бізнес-практику. Автор рекомендує чотири каталізатори, які, на її думку, допоможуть будь-якій організації впровадити культуру управління ризиками, а саме [13]:

- встановіть ясність щодо цілей, стратегій, ролей і обов'язків – стверджуючи, що організації повинні чітко вказувати, що потрібно досягти. Стратегічне бачення ризику того, чого намагається досягти організація досягнення має бути чітко сформульоване, тобто віхи та визначити, коли воно було досягнуто, а також стратегічний шлях до нього;

- сформулюйте схильність до ризику та толерантність – зазначаючи, що це критерії для прийняття рішень, і їх слід визначити перед початком процесу оцінки та зважування альтернативних рішень. Автор стверджує, що ефективні рішення починаються не з фактів, а з думок і вимагають певних критеріїв доречності, щоб зробити їх ефективними. Формулюючи схильність до ризику та толерантність, він встановлює цілі для прийняття рішень з урахуванням ризиків, що дозволить оживити управління ризиками, оскільки особи, які приймають рішення, розумітимуть критерії щодо того, як їх приймати;

- використовуйте інформацію про ризики для досягнення чудових результатів – автор стверджує, що якщо ми визначаємо ризик як невизначеність щодо досягнення цілей, то очевидно, що ризик і продуктивність пов'язані. Організації повинні розуміти взаємозв'язок між рушійними факторами ефективності та ризиком. Якщо їй бракує розуміння

того, як ризик може вплинути на її цілі, тоді управління ризиками не може ожити в організації;

- сприяти інакомисленню та дослідженню – стверджуючи, що особи, які приймають рішення, повинні сприяти конфлікту та інакомисленню, щоб переконатися, що обраний курс дій оптимізує ресурси та балансує ризик краще, ніж усі інші ймовірні альтернативи. Вона цитує відомого гуру бізнесу, який зауважив, що виконавчі рішення приймаються добре, лише якщо ґрунтуються на зіткненні суперечливих поглядів... [12]. Щоб процес оцінки ризиків був ефективним, він повинен виводити на поверхню всю критичну інформацію. Цього неможливо досягти, якщо в організації існує культура мовчання, коли люди бояться говорити правду. Беллуз посилався на Джима Коллінза, який у своїй книзі *Good to Great* зазначив, що великі компанії постійно вдосконалюють шлях до величі, протистоячи жорстоким фактам реальності.

Один із найбільших вкладів, які може зробити спеціаліст з ризиків, це поставити під сумнів те, наскільки добре оцінки ризиків його організації відображають її реальність. Це включає розмежування між переконаннями, думками та фактами, які входять до будь-якої оцінки ризику. Це вимагає виховання культури дослідження, у якій відбувається відверте та відкрите обговорення цих вірувань, думок і фактів. Якщо правду не можна почути, управління ризиками не може ожити в організації і, як наслідок, призведе до зупинки системи управління ризиками.

Думка Кантор Н.Ю. з цього приводу просто полягає в тому, що ефективна культура ризику починається на вершині з сильною підтримкою вищого керівництва, підкріпленою структурою управління, яка включає схвалення плану управління ризиками та регулярний нагляд за його розробкою [21].

Зрештою, без сильної культури ризику сильна в іншому випадку програма управління ризиками може все ж не запобігти прийняттю неправильних рішень на підприємстві. Культуру ризику не можна змінити за

одну ніч. Це вимагає постійного, послідовного повідомлення співробітникам про те, що управління ризиком є частиною їхніх повсякденних обов'язків і що воно не тільки цінується, але й має вирішальне значення для успіху та виживання компанії.

Етична поведінка є ключовим компонентом сильної культури ризику. Кодекс поведінки може допомогти компанії ефективно донести свої очікування щодо етики та відповідності [9]. Кодекс поведінки має визначати основні цінності організації, етичні стандарти та очікування для її працівників. Він також може познайомити з тим, як управління ризиками повинно бути включено в повсякденну поведінку співробітників.

Наявність сильної культури ризику означає, що працівники знають, що стоїть за компанією, межі, в яких вони можуть діяти, і що вони можуть відкрито обговорювати та обговорювати, які ризики слід прийняти на себе для досягнення довгострокових стратегічних цілей компанії. Сильна культура ризику може бути створена з часом, але її також потрібно надихати. Дії керівництва, а також послідовна, постійна комунікація щодо етики та управління ризиками стають першими кроками до прищеплення такої культури, оскільки це продемонструє неприйнятність неналежної поведінки. Члени правління можуть допомогти прищепити таку культуру, ставлячи правильні запитання та надаючи зовнішню точку зору на те, що працює/не працює. Щойно лідерство вибирає правильний шлях і залишається на ньому, організація повільно, але впевнено піде за ним.

Вищезгадане обговорення підкреслює той факт, що організація повинна мати відповідну культуру, щоб її програма управління ризиками з часом стала ефективною. Тон верхівки організації відіграє ключову роль у вихованні правильної культури, яку приблизно можна описати як ставлення, обізнаність і дії керівництва. Ці три елементи повинні працювати разом, щоб забезпечити правильну поведінку на всіх рівнях організації, що в кінцевому підсумку призведе до сильної функції управління ризиками.

Наголосимо, що в багатьох організаціях управління ризиками

здійснюється, але часто випадково та фрагментарно. Багато компаній втратили з поля зору загальну картину управління ризиками і недостатньо пов'язують діяльність з управління ризиками зі своїми бізнес-стратегіями. На нашу думку, багато видів діяльності обмежуються підходом, що ґрунтується на контролі чи дотриманні нормативних вимог, а індивідуальні вимоги керуються надто вузько. Проблема, з якою стикається більшість організацій, полягає в тому, щоб вийти за межі «сцени розмов» про управління ризиками, зрозуміти, що вже зроблено в багатьох різних видах діяльності, які здійснюються в організації, і досягти значного прогресу на шляху до управління ризиками.

Процеси управління ризиками пов'язані з оцінкою ймовірності того, що суб'єкт загрози скористається вразливістю. Процеси управління ризиками зосереджується на шляху атаки та пропонує, щоб кожен шлях атаки відповідав одному рядку в таблиці оцінки ризику. Автори стверджують, що підхід до шляху атаки може підтримувати управління ризиками за допомогою повторного використання того самого підшляху та пов'язаних методів атаки в оцінці ризику [35].

Відмітимо, що впровадження системи управління ризиками підприємства передбачає чотири етапи, а саме (рис. 3.3). Вказані етапи не обов'язково повинні виконуватися в послідовному порядку, оскільки це було б непродуктивним і громіздким. Керівництво має спершу зосередитися на найбільш критичних ризиках і застосувати до них загальний процес.

Інший підхід може полягати в тому, щоб почати з кінця, визначивши тип рішень і дій, які має підтримувати систему управління ризиками. Працюючи у зворотному напрямку відмітимо, що керівництво може розробити відповідних критеріїв ризиків, процеси звітності та оцінки ризиків і створити основу управління ризиками. Етапи впровадження системи управління ризиками, запропоновані вище, сприяють прийняттю структури управління ризиками підприємства.

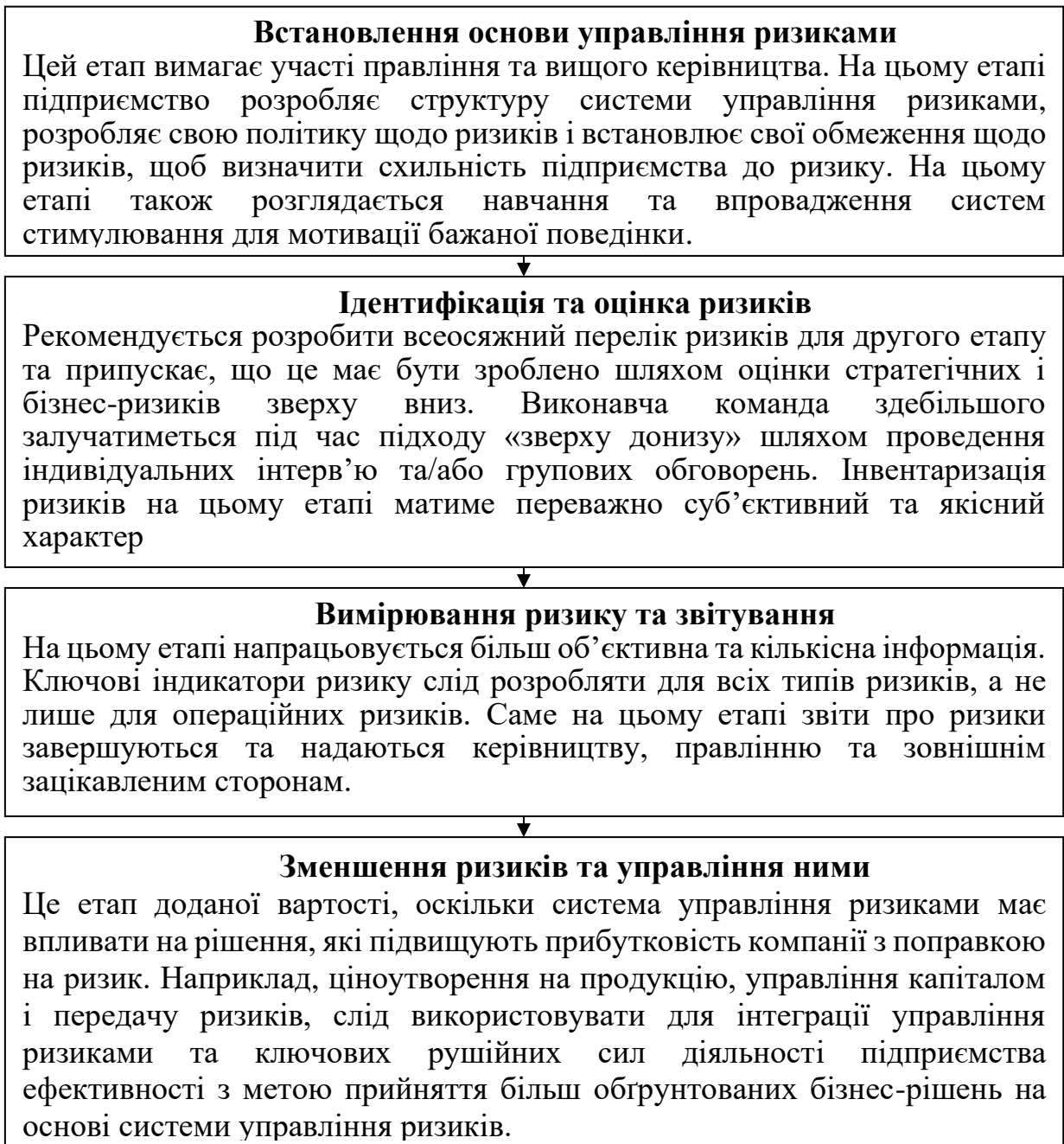

Рис. 3. 3. Етапи впровадження системи управління ризиками підприємства

Щоб досягти високого рівня управління ризиками під час досягнення бізнес-цілей, підприємство повинно прагнути відповідати таким атрибутам [35]:

- постійне вдосконалення – це означає, що слід встановити набір цілей ефективності, за допомогою яких можна проводити оцінку та вимірювання ефективності;
- повна відповідальність за ризики – це означає, що відповідальність за

ризиками, її контроль і завдання лікування були повністю прийняті призначеними особами, і що вони були уповноважені та уповноважені виконувати свої ролі;

- застосування управління ризиками при прийнятті всіх рішень – це означає, що явний розгляд ризиків враховується під час прийняття всіх рішень і що управління ризиками забезпечує основу для ефективного управління;

- постійні комунікації – це означає, що часті звіти про ефективність управління ризиками надаються всім зацікавленим сторонам;

- повна інтеграція в структуру управління підприємством – це означає, що дії та заяви керівництва вказують на те, що ефективне управління ризиками є важливим для досягнення цілей організації та що вплив невизначеності на її цілі постійно враховується.

3.3. Формування конкурентної стратегії підприємства як основа його безпеки

Розвиток світової економіки характеризується рядом ознак, що створюють певну модель економічного зростання. Внаслідок змін, які викликані впливом внутрішніх і зовнішніх факторів, істотно змінилися і умови функціонування ринку. А пріоритетними принципами діяльності підприємства є ефективність і раціональність. Досягти їх можливо за умови ґрунтовного підходу до планування діяльності: обрис бажаних стратегічних цілей, аналіз сегменту ринку, конкурентної позиції підприємства, прогнозування та планування. У зв'язку з цим актуальним є питанням проблема методики формування ефективної конкурентної стратегії.

Формування конкурентної стратегії базується на застосуванні певного набору аналітичних інструментів, які в комплексній взаємодії утворюють певний механізм [38]. Тому розуміння процесу забезпечення конкурентної стратегії як певного набору елементів, що передбачають набір інструментів по

управлінню діяльністю ринкового підприємства в умовах конкуренції та допомагають досягти цілі конкурентної боротьби з урахуванням впливу чинників внутрішньої та зовнішнього середовища, визначити його основні компоненти.

Одними з основних складових механізму формування конкурентної стратегії є мета, концепція, загальна стратегія, принципи, функції, інструменти, положення [27]. В основі функціонування механізму формування конкурентної стратегії лежить генеральна стратегія підприємства, яка є комплексним планом підприємства; він забезпечує реалізацію місії та цілей підприємства та в основному зосереджений на підвищенні довгострокової ефективності. Концепція - це сукупність певних постулатів, які пов'язані з основною ідеєю і спрямовані на досягнення певної мети. Вона має базуватися на поєднанні ринкового та ресурсного підходів, орієнтації на специфіку ринку, технологічні нововведення у виробництві, зміна торговельних зв'язків тощо.

Слід наголосити, що генерування конкурентної стратегії повинно мати системний характер, тобто всі елементи механізму взаємопов'язані та цілеспрямовано функціонують для досягнення мети, а саме забезпечення конкурентоспроможності підприємства.

Одним з елементів механізму є принципи формування конкурентної стратегії, до яких Смірная С.М [37] включає:

- цілеспрямованість (спрямованість на досягнення конкретних цілей);
 - системність (врахування ієрархії та взаємозалежності у взаємовідносинах ланок стратегії);
 - обмеженість ресурсів; комплексність (врахування всіх сфер і факторів, що здійснюють вплив на процес розробки та реалізацію конкурентної стратегії);
 - альтернативність (вибір конкурентної стратегії з великої кількості);
- оптимальність (досягнення найбільшого ефекту за умови виконання заявленої мети за рахунок реалізації послідовності етапів, що гарантують оптимальне управління);

- послідовність дій, передбачається, що процес розробки стратегії буде координуватися з урахуванням фактору часу;
 - керованість (впливу керуючої системи на керовану);
 - гнучкість (здатність реагувати на зміни зовнішнього середовища);
- ефективність.

На основі узагальнення діяльності вітчизняних підприємств визначено інструментарій використовуючи який можна в процесі формування конкурентної стратегії: аналіз інтенсивності конкуренції на ринку, аналіз ринкових часток конкурентів, темпи підвищення, аналіз структури стратегічного потенціалу, аналіз галузевих характеристик, SWOT-аналіз, аналіз споживачів, сегментація та цілепокладання, матриця продукт-ринок, модель привабливості ринку – переваги в конкуренції тощо. Процес формування конкурентної стратегії підприємства наведено на рис. 3.4.

Формування конкурентної стратегії включає наступні основні блоки: цільовий, аналітичний, прогнозний та плановий, блок безпосереднього формування стратегії та її реалізації. Необхідно також враховувати вплив факторів зовнішнього та внутрішнього середовища, можливі зміни в результаті поточного контролю, оцінки, корекції проміжних даних.

Особливістю розробки та реалізації ефективної конкурентної стратегії є вибір методів і прийомів стратегічного аналізу, відповідно до цілей підприємства та вхідних ключових показників, і побудова на їх основі прогнозу [28].

Методи відрізняються один від одного за підходом до аналізу, оскільки деякі з них базуються на якісному аналізі, а інші - на кількісному. Їх різноманітність також пов'язана з різними цілями індивідуальних аналізів і, отже, з передбачуваним різним спектром факторів, що впливають на вибір майбутньої стратегії компанії. Вищезгадані фактори були розділені на зовнішні фактори, що знаходяться в оточенні компанії, і внутрішні фактори, що створюють потенціал компанії.

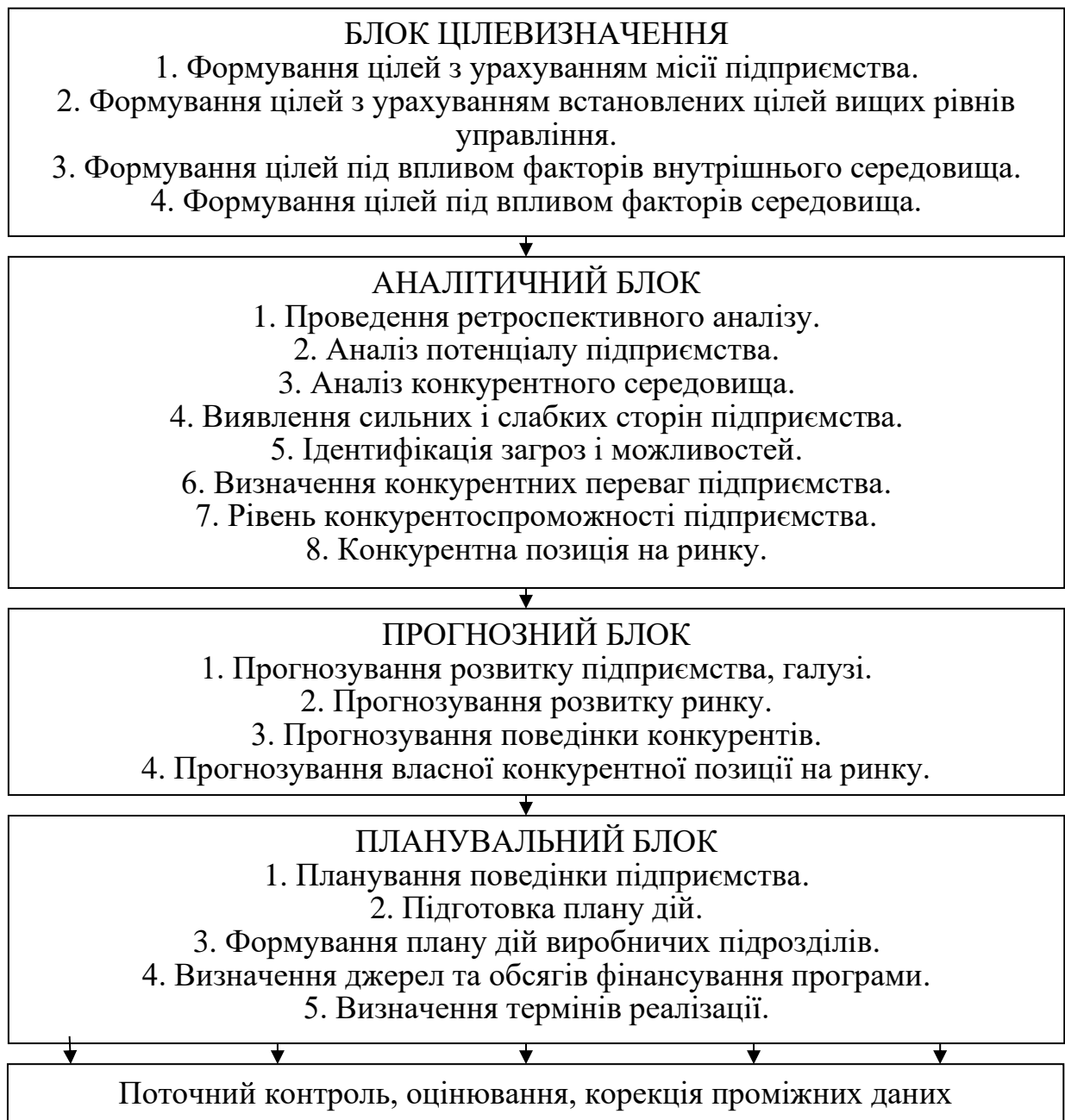

Рис. 3.4. Процес формування конкурентної стратегії підприємства

У результаті даного підходу можна стверджувати про результативність стратегічного аналізу:

– зовнішнє оточення, в якому функціонує компанія з поділом на ближче та далі конкурентне оточення;

– внутрішнє оточення, тобто компанія розглядається як сукупність ресурсів, навичок і цінностей [36].

Кожен тип стратегічного аналізу охоплює кілька прикладних методів і технік:

- 1) стратегічний аналіз макросередовища підприємства;
- 2) стратегічний аналіз найближчого оточення (галузь і конкуренція);
- 3) стратегічний аналіз підприємства;
- 4) стратегічний аналіз;
- 5) стратегічний фінансовий аналіз;
- 6) стратегічний інвестиційний аналіз;
- 7) стратегічний аналіз і прийняття стратегічних рішень.

На основі отриманих результатів методи стратегічного аналізу можуть бути використані для визначення стратегічної позиції підприємства або значення окремих показників. Тому також необхідно визначити підхід до побудови прогностичної оцінки з можливістю застосування конкретних моделей прогнозування на реальних даних підприємств.

Найпоширенішими методами прогнозування є: модель лінійної та нелінійної регресії, метод ковзного середнього, метод експоненціального згладжування, модель Холта, модель Холта-Вінтерса, модель Тамара, модель Чоу, кореляційно-регресійний аналіз тощо [5].

Таким чином, аналіз факторів, що визначають майбутній розвиток компанії, є ідеальною відправною точкою для формулювання будь-якої стратегії, оскільки це пов'язано з пошуком відповідей на стратегічні питання, що стоять перед підприємством. Вирішальний характер цих проблем вимагає виконання специфічних аналізів серед інших у сфері ринкової ситуації, ресурсів, оточення компанії, вибору оптимального рішення, застосування фінансових чи нефінансових критеріїв або реалізації та контролю за стратегією.

1. Розроблено концептуальну модель забезпечення економічної безпеки підприємства яка передбачає набір політик, стратегій, процедур, способів і функцій, які пов'язані із забезпеченням безпеки підприємства. Це механізм, інтегрований в підприємство та спрямований на контроль небезпек, які можуть вплинути безпеку підприємства, а також на навколишнє середовище та виживання самого підприємства.

2. Зазначено, що управління безпекою відіграє важливу роль у досягненні та підтримці високого рівня безпеки та у зменшенні втрат, незалежно від того, чи є вони результатом як внутрішніх, так і зовнішніх проблем. Для того, щоб управління безпекою виконувало свою роль, воно має бути розроблено таким чином, щоб захистити підприємство від усіх згаданих небезпек. Тому необхідно дивитися на концепцію безпеки комплексно, тобто цілісно.

3. Встановлено, щоб досягти високого рівня управління ризиками під час досягнення бізнес-цілей, підприємство повинно прагнути відповідати таким атрибутам: постійне вдосконалення; повна відповідальність за ризики; застосування управління ризиками при прийнятті всіх рішень; постійні комунікації; повна інтеграція в структуру управління підприємством.

4. Запропоновано етапи впровадження системи управління ризиками підприємства, а саме: встановлення основи управління ризиками; ідентифікація та оцінка ризиків; вимірювання ризику та звітування; зменшення ризиків та управління ними.

5. Відзначено, що на основі узагальнення діяльності вітчизняних підприємств визначено інструментарій використовуючи який можна в процесі формування конкурентної стратегії: аналіз інтенсивності конкуренції на ринку, аналіз ринкових часток конкурентів, темпи підвищення, аналіз структури стратегічного потенціалу, аналіз галузевих характеристик, SWOT-аналіз, аналіз споживачів, сегментація та цілепокладання, матриця продукт-ринку, модель привабливості ринку – першість в конкуренції тощо. Створення

конкурентної стратегії передбачає певні блоки: цільовий, аналітичний, прогнозний та плановий, блок безпосереднього формування стратегії та її реалізації.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

1. Встановлено, що управління економічною безпекою підприємства це прийняття рішення щодо цілей безпеки організаційної системи, щодо шляхів і засобів уникнення несприятливих впливів, що надходять із зовнішнього середовища чи самої організаційної системи та зменшення їх шкідливого впливу.

2. Виділено базові наукові підходи до вивчення питань економічної безпеки: системний підхід; діалектичний підхід; стратегічний підхід; інформаційний підхід; матеріалістичний підхід; комбінований підхід. Базовими елементами системи економічної безпеки підприємства є: об'єкт економічної безпеки; суб'єкт управління економічною безпекою; загрози економічної безпеки; критерії економічної безпеки; форми та методи управління економічною безпекою; нормативно-правова база; матеріальна основа економічної безпеки.

3. Визначена структура управління ризиками визначає 8 взаємопов'язаних компонентів вони були похідними від того, як менеджмент керує підприємством, і інтегровані в процес управління, саме: внутрішнє середовище, постановка цілей, ідентифікація подій, оцінка ризиків, реагування на ризики, контрольна діяльність, Інформація та комунікація, моніторинг.

4. СТОВ Луговське засновано 25 жовтня 2010 року. Знаходиться за адресою: Дніпропетровська обл., Солонянський р-н, село Олександропіль, вулиця Степна, будинок 28. Товариство очолює Ковальчук Леонід Миколайович. СТОВ Луговське спрямоване на вирощування зернових, зернобобових, кормових, технічних та олійних культур. Комплексна (рейтингова) оцінка фінансового стану СТОВ Луговське характеризується рейтингом А, що є найвищим рейтингом.

5. Встановлено, що гарантування фінансово-економічної безпеки підприємства здійснюється при допомозі точної установки щодо розвитку в

взаємозв'язаних вимірах: бізнес-процеси; фінанси; персонал; контрагенти. Аналіз складових економічної безпеки показав, що вони знаходяться в межах норми, окрім фінансової, інноваційної та силової.

6. Особливості забезпечення економічної безпеки СТОВ Луговське містять набір інструментів для формування конкурентоспроможності, ефективності підприємства та підвищення рівня добробуту персоналу підприємства. До основних цілей формування економічної безпеки підприємства належать: гарантування фінансової стабільності та незалежності; досягнення технологічного лідерства; формування гідного конкурентного статусу; підвищення ефективності управління; оптимізація застосовуваного потенціалу підприємства; забезпечення функціонування підприємства в рамках правового поля; захист власної комерційної таємниці.

З метою вдосконалення механізму забезпечення економічної безпеки підприємства пропонуємо:

1. Розроблено концептуальну модель забезпечення економічної безпеки підприємства яка передбачає набір політик, стратегій, процедур, способів і функцій, які пов'язані із забезпеченням безпеки підприємства. Це механізм, інтегрований в підприємство та спрямований на контроль небезпек, які можуть вплинути безпеку підприємства, а також на навколишнє середовище та виживання самого підприємства.

2. Зазначено, щоб досягти високого рівня управління ризиками під час досягнення бізнес-цілей, підприємство повинно прагнути відповідати таким атрибутам: постійне вдосконалення; повна відповідальність за ризики; застосування управління ризиками при прийнятті всіх рішень; постійні комунікації; повна інтеграція в структуру управління підприємством.

3. Встановлено, щоб досягти високого рівня управління ризиками під час досягнення бізнес-цілей, підприємство повинно прагнути відповідати таким атрибутам: постійне вдосконалення; повна відповідальність за ризики; застосування управління ризиками при прийнятті всіх рішень; постійні комунікації; повна інтеграція в структуру управління підприємством.

4. Запропоновано етапи впровадження системи управління ризиками підприємства, а саме: встановлення основи управління ризиками; ідентифікація та оцінка ризиків; вимірювання ризику та звітування; зменшення ризиків та управління ними.

5. Відзначено, що на основі узагальнення діяльності вітчизняних підприємств визначено інструментарій використовуючи який можна в процесі формування конкурентної стратегії: аналіз інтенсивності конкуренції на ринку, аналіз ринкових часток конкурентів, темпи підвищення, аналіз структури стратегічного потенціалу, аналіз галузевих характеристик, SWOT-аналіз, аналіз споживачів, сегментація та цілепокладання, матриця продукт-ринку, модель привабливості ринку – першість в конкуренції тощо. Створення конкурентної стратегії передбачає певні блоки: цільовий, аналітичний, прогнозний та плановий, блок безпосереднього формування стратегії та її реалізації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Амоша О. І. Економічна безпека: концептуальне визначення та механізм забезпечення. *Фундаментальні орієнтири науки*. 2015. С. 340–354.
2. Ареф'єва О. В. Планування економічної безпеки підприємств: монографія. К.: Видавництво Європейського університету, 2015. 170с.
3. Баланюк І.Ф., Максимюк М.М. Сутність економічної безпеки підприємства. *Інноваційна економіка*. 2016. № 1-2. С. 246-251.
4. Безкоровайний М. Стійкий бізнес як основа забезпечення економічної безпеки підприємства. Забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки: проблеми, пріоритети, перспективи : матеріали XIII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції 27-28 жовтня 2022 р. : Дніпро : ДДАЕУ, 2022. С. 114-115.
5. Борисова Т. Теоретичні аспекти управління ризиком на підприємстві. *Актуальні проблеми економіки*. 2015. № 7. С. 116–121.
6. Васечко Л.І. Огляд понятійного апарату фінансово-економічної безпеки підприємства. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2018. № 1. С. 115–118.
7. Вербицька Г.Л. Управління економічним ризиком. *Фінанси України*. 2019. № 4. С. 34-41.
8. Вергал К.Ю. Теоретичні аспекти стратегічного управління підприємством в умовах інтеграції. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. 2018. № 3. С. 33-40.
9. Вітлінський В. В., Великоіваненко Г. І.. Ризикологія в економіці та підприємстві. К. : КНЕУ, 2014. 480 с.
10. Вітлінський В. В. Системне використання об'єктивних показників ризику у фінансово-економічній сфері. *Фінанси України*. 2000. № 12. С. 16–24.451
11. Власюк О. С. Теорія і практика економічної безпеки в системі науки

про економіку. Київ : Нац. інт пробл. міжнар. безпеки при Раді нац. безпеки і оборони України, 2012. 48 с.

12. Гапак Н.М., Дочинець І.В. Суть та еволюція поняття «економічна безпека підприємства». *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2014. Вип. 2(43). С. 68–73.

13. Гбур З. В. Економічна безпека як одна зі складових забезпечення національної безпеки України на сучасному етапі. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 18. С. 81–86.

14. Голиков І.В. Сутність та еволюція поняття економічна безпека. *Проблеми економіки*. 2014. № 1. С. 309–314.

15. Горго І.О. Ризики як ключовий об'єкт управлінської діяльності аграрних підприємств. *Науковий вісник НУБіП України*. 2018. № 284. С. 288–298.

16. Горго І.О. Концепція формування системи управління ризиками на підприємстві. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2018. № 11. С. 29–42.

17. Демченко І.В. Фінансова безпека суб'єктів господарювання: сутність та умови виникнення. *Науковий вісник: фінанси, банки, інвестиції*. 2010. №1 (6). С. 35–38.

18. Доценко І.О. Формування системи оцінювання рівня економічної безпеки підприємства з урахуванням впливу підприємницьких ризиків. *Вісник Одеського національного університету*. 2013. Вип. 1. С. 69–78.

19. Дудін М. М. Економічна безпека підприємництва як необхідний системний засіб боротьби з економічною злочинністю. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2014. № 2. С. 55–65.

20. Каламбет С.В., Кириленко Б.О. Економічна безпека як багаторівнева система. URL : http://economyandsociety.in.ua/journal/5_ukr/62.pdf

21. Кантор Н. Ю. Забезпечення економічної безпеки, як основна функція української держави. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2018. №6. Том 2. С. 64–67.

- 22.Кіпчарська Я. М. Економічна безпека підприємства: суть, зміст, складові її забезпечення. *Наукові записки*. 2013. № 2. С. 63-72.
- 23.Клімова Г.П. Економічна безпека: сутність та основні напрями забезпечення. *Право та інновації*. 2017. № 3 (19). С.23-28.
- 24.Козловський С. В. Теоретико-методологічні підходи до визначення категорії “Економічна Безпека” та складових економічної безпеки України. *Економіка та держава*. № 6/2016. С. 37–42.
- 25.Костюк В. Стратегія формування конкурентних переваг підприємства в сучасних умовах ринку. *Галицький економічний вісник*. 2019. - Том 58. № 3. С. 115–120.
- 26.Кравчик Ю., Каткова Т. Структурно-функціональна характеристика економічної безпеки промислового підприємства. *Innovation and Sustainability*. 2022. № (1). С. 84–95.
- 27.Лебедко С. А. Формування механізму забезпечення економічної безпеки транспортних підприємств. *Економіка та держава*. 2020. № 8. С. 89-94.
- 28.Лук’янова В. В. Оцінювання ризику і стійкість економічної системи. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2014. №3. С.33-39.
- 29.Меліхова Т.О. Оцінка рівня фінансової безпеки підприємства як основний складник економічної безпеки: узагальнення наявних методичних підходів та критичний аналіз. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2018. Випуск № 1(63). С. 87-91.
- 30.Мельник Л.М. Фінансова рівновага як складова системи фінансово-економічної безпеки підприємств. *Вісник НУВГП*. 2017. Випуск 2. С. 22-29.
- 31.Мороз О. В. Оптимальне управління економічними системами в умовах невизначеності та ризику: монографія. Вінниця: УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2013. 177 с.
- 32.Організаційне та методичне забезпечення виконання дипломних робіт для здобувачів вищої освіти за освітньо-професійною програмою «Управління фінансово-економічною безпекою» за спеціальністю 073

«Менеджмент» галузі знань 07 «Управління та адміністрування» другого (магістерського) рівня вищої освіти : навч. посіб. / Л.М.Васильєва, І.П.Приходько, Г.Є.Павлова, О.В.Чернецька, Т.П.Погорєлова, О. М. Губарик, С.В.Юрченко; за заг. ред. Л.М.Васильєвої, І.П.Приходька. Дніпро : Біла К.О., 2022. 184 с.

33. Орлик О.В. Механізм управління фінансово-економічною безпекою підприємства та його основні складові. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2020. Вип. 2 (19). С. 222-232.

34. Правдивець О.М. Економічна безпека, як найвища функція держави. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2022. (2(66)). С.40–43.

35. Сак Т.В. економічна безпека України: поняття, структура, основні тенденції. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/153578704.pdf>

36. Скопенко Н. Теоретико-методологічні проблеми визначення ризиків. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2018. № 2. С. 224–227.

37. Смірная С.М. Формування стратегії фінансово-економічної безпеки підприємства. *Modern Economics*. 2018. Вип. 8. С. 190–198.

38. Соломіна Г.В. Забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємництва. навч. посіб. Дніпро: ДДУВС, 2018. 234 с.

39. Стандарти управління ризиками (Risk Management Standard) AIRMIC, ALARM, IRM: 2002, translation copyright FERMA: 2003.

40. Стеценко С. П. Економічна безпека: сутність і структура. *Інвестиції: практика та досвід*. 2013. №24. С. 104–106.

41. Судакова О.І. Стратегічне управління фінансовою безпекою підприємства. *Економічний простір*. 2016. № 9. С.140–148.

42. Тимошенко О. В., Олешко А. А. Державна політика економічної безпеки України в умовах глобальної нестабільності. *Економіка та держава*. 2018. № 9. С. 30–33.

43. Тюленєва Ю. Основи механізму управління ризиками підприємницької діяльності. *Проблеми науки*. 2010. № 1. С. 39–45.

44. Утенкова К. Економічна безпека як складова національної безпеки

України. *Вісник ХНУ і. Каразіна*. 2019. №9. С.129-144.

45.Фінансово-економічна безпека: теоретико-правові аспекти. навч. посіб. / кол. авт. К.Р. Резворович, О. С. Юнін, О. О. Круглова та ін. - Дніпро : Видавець Біла К. О., 2019. 195 с.

46.Цвігун Т.В. Механізм управління ризиками в системі управління підприємством. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2017. Вип 2. С. 9-13

47.Черниш О. В., Тарасенко І. О. Фінансова безпека підприємства в умовах кризового середовища. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2018. № 5. С. 117–119.

48.Gates, S. Incorporating Strategic risk into ERM: A survey of current corporate practice. *Journal of Applied Corporate Finance*. 2016. vol. 26. no. 18. pp 81 -90.

49.ISO (International Organization for Standardization). (2009). Risk Management – Vocabulary. International Standard ISO Guide73, Geneva, Switzerland.

50.Risk Management Standart4360:1999. URL : <http://www.riskmanagement.com.ua>

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Оцінка наявності та руху основних засобів СТОВ «Луговське»

Показник	2017р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Відношення у % (відхилення, +;-) 2021 р. до 2017 р.
Вартість основних засобів на початок року	3319,0	3439,0	3901,0	6353,0	9346,0	281,59
Надійшло за рік	120,0	462,0	2452,0	2993,0	470,0	391,67
Вибуло за рік	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-
Вартість основних засобів на кінець року	3439,0	3901,0	6353,0	9346,0	5204,0	151,32
Нараховано амортизації за рік	511,0	-1182,0	102,0	51,0	185,0	36,20
Знос основних засобів:						
а) на початок року	999,0	1510,0	328,0	430,0	481,0	48,15
б) на кінець року	248,0	328,0	430,0	481,0	666,0	268,55
Річний приріст (+) або зменшення (-), тис. грн	120,00	462,00	2452,00	2993,00	-4142,00	-3451,67
Темп зростання (зниження), %	103,62	113,43	162,86	147,11	55,68	-47,93
Темп приросту (зменшення), %	3,62	13,43	62,86	47,11	-44,32	-47,93
Коефіцієнт оновлення, %	3,49	11,84	38,60	32,02	9,03	5,54
Коефіцієнт вибуття, %	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Період оновлення (можливого повного вибуття), років	28,66	8,44	2,59	3,12	11,07	-17,59
Коефіцієнт заміни (простого відтворення), %	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Коефіцієнт розширення (розширеного відтворення), %	100,00	100,00	100,00	100,00	-881,28	-981,28
Період обороту, років	6,61	-3,10	50,26	153,91	39,32	594,69
Коефіцієнт зносу, %:а) на початок року	30,10	43,91	8,41	6,77	5,15	17,10
б) на кінець року	7,47	9,54	11,02	7,57	7,13	95,37
Коефіцієнт придатності, %:а) на початок року	69,90	56,09	91,59	93,23	94,85	135,69
б) на кінець року	92,53	90,46	88,98	92,43	92,87	100,37

Фінансові результати діяльності СТОВ «Луговське», тис. грн.

Показник	2017 р.	2018р.	2019р.	2020 р.	2021р.	Відношенн я у % 2021 р. до 2017р.
Дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	8654,00	10052,00	11991,00	12841,00	15880,00	183,50
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	8110,00	9266,00	5965,00	11985,00	14948,00	184,32
У % до доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	93,71	92,18	49,75	93,33	94,13	0,42
Операційні витрати, у тому числі:						
а) собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг);	4793,00	5234,00	7232,00	8903,60	13190,00	275,19
б) адміністративні витрати;	194,00	273,00	298,00	440,00	377,00	194,33
в) витрати на збут;	303,00	358,00	404,00	498,00	409,00	-
г) інші операційні витрати.	406,00	330,00	538,00	928,00	389,00	95,81
Валовий прибуток (збиток)	3317,00	4032,00	-1267,00	3081,40	1758,00	53,00
У % до чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	40,90	43,51	-21,24	25,71	11,76	-29,14
Прибуток (збиток) від операційної діяльності	2414,00	3071,00	2323,00	1540,00	583,00	-
Прибуток (збиток) від звичайної діяльності до оподаткування	2407,00	3098,00	2314,00	1540,00	583,00	24,22
Надзвичайні витрати і податки з надзвичайного прибутку	336,00	230,00	185,00	0,00	0,00	0,00
Чистий прибуток (збиток)	2071,00	2868,00	2129,00	1216,00	583,00	28,90
У % до прибутку (збитку) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	23,93	28,53	17,75	9,47	3,67	-20,26
У % до валового прибутку (збитку)	62,44	71,13	-168,03	39,46	33,16	-29,27

«Оцінка фінансової стійкості» СТОВ «Луговське»

Показник	Нормативне значення	2017 р.	2018 р.	2019р.	2020р.	2021р.	Відношення у % 2021р. до 2017р.
Коефіцієнт автономії	>0,5	0,95	0,97	0,99	0,96	0,98	103,46
Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	<0,5	0,05	0,03	0,01	0,04	0,02	32,34
Коефіцієнт фінансування	>1	19,58	35,68	94,65	23,41	62,63	319,91
Коефіцієнт фінансового ризику	<1	0,05	0,03	0,01	0,04	0,02	31,26
Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	Зменшення	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-
Коефіцієнт структури залученого капіталу	Збільшення	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	Збільшення	3178,00	3270,00	6571,00	4692,00	5603,00	176,31
Коефіцієнт забезпеченості оборотних коштів	>0,1	0,93	0,94	0,98	0,92	0,97	104,12
Коефіцієнт забезпеченості запасів	>0,5	1,81	1,62	1,17	1,14	1,03	57,04
Коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів	Збільшення	0,21	0,43	0,16	0,16	0,05	26,36
Коефіцієнт реальної вартості майна	Збільшення	0,90	1,19	1,20	0,75	0,85	94,56
Коефіцієнт реальної вартості основних засобів у майні	Збільшення	0,27	0,54	0,39	0,48	0,43	160,42
Коефіцієнт накопичення амортизації	Збільшення	0,16	0,08	0,09	0,09	0,13	77,92
Коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів	Збільшення	2,61	0,85	1,52	1,06	1,20	46,10

ДОДАТОК Д

Оцінка ліквідності, платоспроможності та оборотності оборотних активів СТОВ «Луговське» [32], тис. грн.

Показник	Нормативне значення	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021р.	Відношення у % (відхилення ,+;-) 2021 р. до 2017р.
Оцінка ліквідності							
Високоліквідні активи (A1)	≥П1	652,00	1419,00	1042,00	740,00	303,00	46,47
Середньоліквідні активи (A2)	≥П2	3,00	34,00	21,00	237,00	51,00	1700,00
Низьколіквідні активи (A3)	≥П3	1752,00	2023,00	5624,00	4120,00	5415,00	309,08
Короткострокові зобов'язання (П2)	≤A2	6,00	0,00	113,00	310,00	9,00	-
Довгострокові зобов'язання (П3)	≤A3	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Оцінка платоспроможності							
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	≥0,2	2,85	8,71	8,98	2,28	4,21	147,81
Проміжний коефіцієнт покриття	≥0,7	2,86	8,91	9,16	3,01	4,92	171,90
Коефіцієнт покриття (загальної ліквідності)	≥2	14,88	21,33	57,65	15,68	80,13	538,56
Коефіцієнт загальної платоспроможності	Збільшення	20,58	46,36	95,65	30,42	146,69	712,93
Оцінка оборотності оборотних активів							
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	-	7212,00	8377,00	5163,00	10701,0	13234,0	183,50
Середньорічна вартість оборотних активів	-	2830,25	3441,50	5081,50	5892,00	5433,00	191,96
Коефіцієнт обертання оборотних активів	Збільшення	2,55	2,43	1,02	1,82	2,44	95,59
Коефіцієнт завантаження оборотних активів	Зменшення	0,39	0,41	0,98	0,55	0,41	104,61
Тривалість одного обороту оборотних активів, днів	Зменшення	141	148	354	198	148	105

Оцінка ділової активності СТОВ «Луговське»

Показник	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021р.	Відношення у % 2021 р. до 2017р.
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	8110,00	9266,00	5965,00	11985,00	14948,00	184,32
Операційні витрати	5846,00	6715,00	8249,00	10457,00	14724,00	251,86
Середньорічна вартість капіталу	3909,75	6134,50	9326,00	10490,00	10223,50	261,49
Середньорічна вартість необоротних активів	1079,50	2693,00	4244,50	4598,00	4790,50	443,77
Середньорічна вартість оборотних активів	2830,25	3441,50	5081,50	5892,00	5433,00	191,96
Середньорічна вартість оборотних виробничих фондів	1476,00	1555,50	3133,50	4158,50	3742,50	253,56
Середньорічна вартість готової продукції і товарів	423,00	332,00	690,00	713,50	1025,00	242,32
Середньорічна величина поточної дебіторської заборгованості	32,25	18,50	27,50	129,00	144,00	446,51
Середньорічна вартість власного капіталу	3447,50	5917,00	9165,00	10229,50	9938,00	288,27
Середньорічна величина кредиторської заборгованості	412,25	196,00	139,50	220,50	198,50	48,15
Загальний коефіцієнт обертання капіталу	1,84	1,37	0,55	1,02	1,29	70,18
Фондовіддача необоротних активів, грн	6,68	3,11	1,22	2,33	2,76	41,35
Коефіцієнт обертання оборотних активів	2,55	2,43	1,02	1,82	2,44	95,59
Тривалість одного обороту оборотних активів, днів	141	148	354	198	148	105
Коефіцієнт обертання оборотних виробничих фондів	4,89	5,39	1,65	2,57	3,54	72,37
Тривалість одного обороту оборотних виробничих фондів, днів	74	67	218	140	102	138
Тривалість одного обороту готової продукції і товарів, днів	21	14	48	24	28	132
Коефіцієнт обертання поточної дебіторської заборгованості	223,63	452,81	187,75	82,95	91,90	41,10
Тривалість одного обороту поточної дебіторської заборгованості, днів	2	1	2	4	4	243
Коефіцієнт обертання власного капіталу	2,09	1,42	0,56	1,05	1,33	63,66
Тривалість одного обороту власного капіталу, днів	172	254	639	344	270	157
Коефіцієнт обертання кредиторської заборгованості	14,18	34,26	59,13	47,42	74,18	523,08
Тривалість одного обороту кредиторської заборгованості, днів	25	11	6	8	5	19

Комплексна (рейтингова) оцінка фінансового стану СТОВ «Луговське»

№ з/п	Показник	2017р.		2018р.		2019р.		2020р.		2021р.		Питома вага (Vi, %) в інтегрованому показнику
		Значення	Рейтинг	Значення	Рейтинг	Значення	Рейтинг	Значення	Рейтинг	Значення	Рейтинг	
1	Показники ліквідності											
1.1	Коефіцієнт поточної ліквідності	14,88	10	21,33	10	57,65	10	15,68	10	80,13	10	8
1.2	Коефіцієнт швидкої ліквідності	2,86	10	8,91	10	9,16	10	3,01	10	4,92	10	8
2	Показники ділової активності											
2.1	Період оборотності дебіторської заборгованості, днів	1,61	10	0,80	10	1,92	10	4,34	10	3,92	10	8
2.2	Період оборотності запасів, днів	116,94	3	101,19	4	166,86	2	167,73	4	116,56	6	8
2.3	Період оборотності активів, днів	195,16	10	263,63	10	650,27	4	352,90	9	278,11	10	8
3	Показники фінансової незалежності											
3.1	Коефіцієнт фінансової незалежності, % (коефіцієнт концентрації залученого капіталу)	4,86	10	2,73	10	1,05	10	4,10	10	1,57	10	8
3.2	Частка оборотних активів, сформованих за рахунок власних коштів, %	93,28	10	94,07	10	98,27	10	92,05	10	97,12	10	8
4	Показники рентабельності											
4.1	Рентабельність продажу, %	31,70	10	33,11	10	20,84	10	11,99	10	3,67	7	9
4.2	Рентабельність активів, %	17,54	4	13,56	10	6,70	9	3,67	10	1,43	6	9
4.3	Рентабельність капіталу, %	19,89	4	14,06	10	6,82	8	3,76	6	1,47	5	9
5	Інші показники											
5.1	Знос основних засобів, %	18,82	10	7,55	10	8,97	10	9,21	10	12,80	10	7
5.2	Частка простроченої дебіторської заборгованості, %	0,00	10	0,00	10	0,00	10	0,00	10	0,00	10	5
5.3	Частка простроченої кредиторської заборгованості, %	0,00	10	0,00	10	0,00	10	0,00	10	0,00	10	5
	Інтегрований показник фінансового стану	8,36		9,52		8,61		9,08		8,60		-
	Рейтинг фінансового стану	A		A		A		A		A		-